

HRVATSKI VOJNIK

BROJ | 769

11. RUJNA 2026.

CIJENA 1,33 €



**35. OBLJETNICA
POČETKA BITKE
ZA VUKOVAR
GRAD NATOPLJEN
SUZAMA,
USPRAVLJEN U
PONOSU**

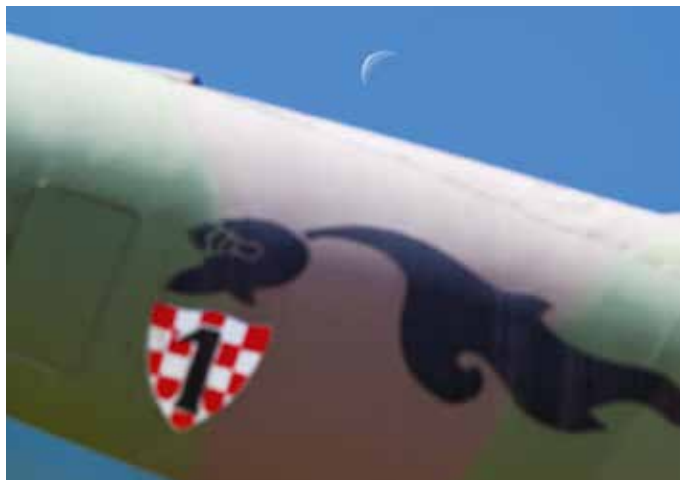
**TRENUCI KOJI SE
VJEČNO PAMTE**

**SVEČANA
PRISEGA
MLADA SNAGA
HRVATSKE VOJSKE**

**HODNJA JE
ZAVRŠILA, ALI
PUT TEK POČINJE**

*DRAGI RUDI, TI SI
UVIJEK S NAMA
ZRAKOPLOVCIMA*

Foto: Tomislav Brandt



NAKLADNIK: **MINISTARSTVO OBRANE REPUBLIKE HRVATSKE / SAMOSTALNA SLUŽBA ZA ODNOS E S JAVNOŠĆU I VOJNA GLASILA / ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASIL A I IZDAVAŠTVA**

Glavni urednik: Željko Stipanović (zeljko.stipanovic@morh.hr) // **Zamjenica glavnog urednika:** Vesna Pintarić (vpintar@morh.hr)

Urednici i novinari: Domagoj Vlahović (hrvojn timer@morh.hr), Ivan Šurbek, Tomislav Vidaković (tomislav.vidakovic@morh.hr), Hrvoje Lončarević (hrvoje.loncarevic@morh.hr)

Lektura / korektura: Gordana Jelavić (gordana.jelavic@morh.hr), Andrea Pavlić // **Fotograf:** Tomislav Brandt (tomislav.brandt@morh.hr)

Grafička redakcija: Ante Perković // **Marketing:** Mila Badrić Gelo (mbadric@morh.hr), tel: 075 224 302; fax: 4568-117

Tisak: Kerschhoffset d.o.o., Ježdovečka 112, 10 250 Zagreb // **Adresa uredništva:** Odjel hrvatskih vojnih glasila i izdavaštva, Ulica Antuna Bauera 35, 10 000 Zagreb, e-mail: hrvojn timer@morh.hr

Odobrava: Ivana Balenović, voditeljica Samostalne službe za odnose s javnošću i vojna glasila

DRAGI RUDI, TI SI UVIJEK S NAMA ZRAKOPLOVCIMA

Na 29. Susretima za Rudija posjetitelji Gupčeva kraja još su se jednom uz atraktivan letački program prisjetili herojskog pilota HRZ-a iz Domovinskog rata brigadnog generala Rudolfa Perešina

[STR. 26]

NASLOVNICU SNIMIO TOMISLAV BRANDT

SADRŽAJ

- 4** **35. OBLJETNICA POČETKA
BITKE ZA VUKOVAR**
Grad natopljen suzama, uspravljen u ponosu
- 10** **VOJARNA "PETAR ZRINSKI"**
Trenuci koji se vječno pamte
- 14** **SVEČANA PRISEGA**
Mlada snaga Hrvatske vojske
- 18** **PREDSTAVLJAMO**
kadet desetnik Petar Ljubić
- 22** **HODNJA OD PETRINJE DO
HRVATSKE KOSTAJNICE**
Hodnja je završila, ali put tek počinje
- 30** **IZLOŽBA**
Čuvari hrvatskog neba
- 34** **KOPNENA VOJSKA**
K239 Chunmoo: vatra u operativnoj dubini
- 42** **OPĆE VOJNE ZNANOSTI**
Rat bez objave, mir bez izvjesnosti
- 50** **PODLISTAK**
Povijest snajpera (XIX. dio):
Njemačka snajperska puška WA 2000
- 56** **DOMOVINSKI RAT**
Vjeran Vukovaru i Dunavu
- 62** **PJESME KOJE SU OBILJEŽILE
DOMOVINSKI RAT**
Kad ostaviš neki dobar trag u životu,
radiš dokle možeš



Pratite nas i na društvenim mrežama



U članstvu Europskog udruženja vojnih novinara (EMPA).
Rukopise, fotografije i ostali materijal ne vraćamo. Copyright HRVATSKI VOJNIK, 2026.
Novinarski prilogi objavljeni u Hrvatskom vojniku nisu službeni stav Ministarstva obrane RH.



35. OBLJETNICA POČET

**GRAD
NATOPLJEN
SUZAMA,
USPRAVLJEN
U PONOSU**

KA BITKE ZA VUKOVAR

TEKST Željko Stipanović

FOTO Gradski muzej Vukovar (autori dijela fotografija:
Ivan Leutar, Eric Micheletti, Stremički)

POSTOJE MJESTA ČIJE IME NE IZGOVARAMO SAMO USNAMA
NEGO I TIŠINOM. VUKOVAR NIJE SAMO TOČKA NA KARTI NI
PUKA STRANICA POVIJESTI; ON JE ŽIVI SPOMENIK ŽRTVI KOJA
JE NADRASLA BOL I POSTALA TEMELJ JEDNOG NARODA.
U JESENSKIM MAGLAMA 1991. GODINE, DOK SU SE RUŠILI
ZIDOVI, A ULICE TONULE POD TERETOM PATNJE, ČINIO SE
SLOMLJENIM. NO, ISPOD RUŠEVINA I NATOPLJEN SUZAMA
BEZBROJNIH SUDBINA, GRAD NIJE POKLEKNUO. SVAKI
NJEGOV KAMEN OSTAO JE PROŽET NESLOMLJIVIM DUHOM I
NEPOKORENOM SNAGOM



Stojeći pred vukovarskim vodotor-njem ili prolazeći uz tihe obale Du-nava, čovjek u zraku još uvijek može osjetiti nevidljiv teret povijesti. Vu-kovar ne traži od nas riječ glasniju od šapta. On nas poziva na tišinu u kojoj odjekuju koraci onih koji su dali sve, ostavivši nam u nasljeđe grad utkan u same temelje naše slobode. Postoje trenuci koji ne završavaju svitanjem, nego lomom svega po-znatog. Za Vukovar, taj je lom stigao bez najave, prekinuvši mirne jesen-ske večeri i gurnuvši grad u mrak najtežeg stradanja. U samo nekoliko sati, obiteljski domovi postali su sklo-ništa, dječji smijeh zamijenila je jeka granata, a poznate ulice preobrazile su se u poprište beznada. Pa ipak, niti najdublji mrak nije uspio ugasiti iskru u očima njegovih stanovnika i branitelja.

KRIK KOJI JE PREKINUO LJETO

Postoje dani u povijesti kad vrijeme jednostavno prestane teći po ka-lendaru i počne se mjeriti kucajima srca. Za Vukovar je to bio taj spar-ni, teški kolovoz 1991. godine. Grad koji je stoljećima mirno spavao na obalama Dunava i Vuke, omamljen mirisom lipa i šumom rijeka, preko noći je bačen u mrak najtežeg stra-danja. Niti jedan vojni udžbenik ne može opisati taj osjećaj kad se nebo nad tvojim djetinjstvom prolomi od topničkih granata i avionskih bom-bi. Kad shvatiš da kuća u kojoj si odrastao, klupa na kojoj si se prvi put poljubio i škola u koju si vodio dijete – postaju mete.

Napad na Vukovar u kolovozu '91. nije bio samo početak jedne vojne operacije; bila je to kalvarija jednog grada koji je odlučio krvariti da bi Hrvatska mogla živjeti. Moderni osvajački imperijalisti imali su sve – tenkove, avione, topove i premoć. Imali su sve osim jednog: nisu imali pojma koliko snažno čovjek može voljeti svoj dom.

Vukovar je izronio iz bezdana zato što je u najtežim satima izabrao osta-ti vjeran svojoj zemlji. On je danas više od mjesta stradanja – tihi hram hrvatske postojanosti i svjetionik koji nas podsjeća tko smo kad je najte-že. I dok Dunav mirno teče, noseći sa sobom uspomene i godine, grad

U samo nekoliko sati, obiteljski domovi postali su skloništa, dječji smijeh zamijenila je jeka granata, a poznate ulice preobrazile su se u poprište beznada

Ono što nikad ne smijemo zaboraviti jest da rat nije započeo 1995. godine kako to neki zlonamjerno i cinično pokušavaju nametnuti, nego upravo onda kad su ti isti agresori bez milosti i do temelja srušili Vukovar sa zemljom



Priča o obrani Vukovara priča je o pojedincima čija su imena ostala uklesana u povijest, ali i o stotinama bezimernih branitelja koji su stajali uz njih



stoji – natopljen suzama, uspravljen u ponosu i neuništiv u našim srcima.

Njegova se sudbina promijenila preko noći, a povijesna istina ostaje zapisana bez prava na prekrajanje. Važno je to jasno reći onima koji danas, bez stida i srama, oslobodilačku operaciju Oluja pokušavaju proglasiti “zločinačkom akcijom”. Ono što nikad ne smijemo zaboraviti jest da rat nije započeo 1995. godine, nego upravo onda kada su ti isti agresori bez milosti i do temelja sraznili Vukovar sa zemljom. Cinično je i zlonamjerno gaziti po činjenicama i zaboravljati tko je bio rušitelj, a tko žrtva. Prava, krvava cijena slobode počela se plaćati 1991. na vukovarskim ulicama, gdje je mir prekinut do tada nezamislivom mržnjom.

CIJENA KOJA SE NE ZABORAVLJA

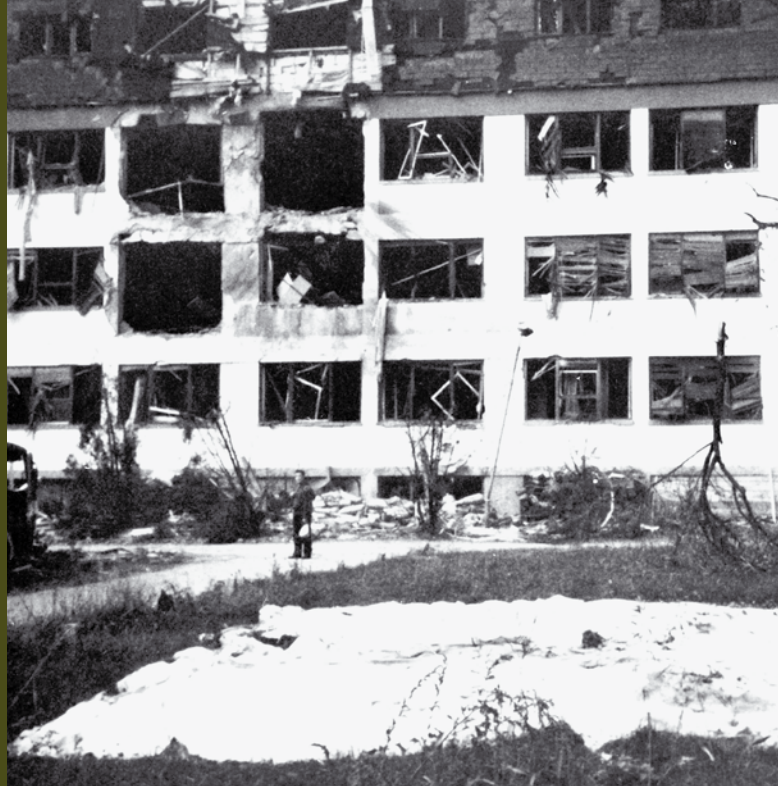
Nasuprot zastrašujućoj sili, najsuvremenijim tenkovima i zrakoplovima, stali su obični ljudi. Susjedi. Dečki iz ulice koji su još do jučer slušali *rock*-glazbu i igrali nogomet na livadi. Stali su u svojim iznošenim trapericama, startasicama i s po jednom puškom u rukama koju su međusobno posuđivali. Nisu imali rezervni plan, nisu imali kamo pobjeći. Iza njih su bili njihovi podrumi, njihovi roditelji, kćeri i sinovi. Imali su tek nadu, krunicu i neizmjernu ljubav prema svojem domu. Dok se oko njih urušavao svijet, u njima se rađala snaga koja nadilazi ljudske mogućnosti. Prošli su kroz oganj i ruševine ne dopustivši da im mržnja oduzme dostojanstvo.

Priča o obrani Vukovara priča je o pojedincima čija su imena ostala uklesana u povijest, ali i o stotinama bezimenih branitelja koji su stajali uz njih. Vukovar nisu branili samo Vukovarci. Kad je grad pozvao u pomoć, pristigli su dečki iz Zagreba, Dalmacije, Zagorja, Slavonije, pa i Hrvati iz inozemstva te strani dragovoljci. Došli su u grad koji su jedva poznavali, svjesni da iz njega vjerojatno neće izaći živi, samo zato što su osjećali da je ondje crta obrane njihove domovine.

Mnogi od tih hrabrih ljudi nisu dočekali kraj bitke. Poginuli su na asfaltu svojih ulica, u ruševinama tvorničkih hala, ili su kasnije odvedeni u logore i na stratišta poput Ovčare. Oni koji su preživjeli, iz rata su izašli s dubokim ožiljcima na duši i tijelu. Ali ono što su ostavili iza sebe – taj nevjerojatni otpor golorukog čovjeka pred strašnom silom – postalo je trajni simbol snage ljudskog duha. Vukovar nisu branile zidine ni oružje, nego čista, nepokolebljiva hrabrost ljudi koji su voljeli svoj dom više od vlastitog života.

LJUBAV JAČA OD RAZARANJA

Zacjeljivanje ožiljaka ne znači zaborav. Svaka napuklina na vukovarskim fasadama i svaki svijećnjak zapaljen u Noći sjećanja pričaju istu priču – priču o ljubavi koja je bila jača od razaranja. Ovdje suze nisu znak slabosti; one su trajan pečat utisnut u pamćenju naroda, podsjetnik na cijenu plaćenu za svaki miran izlazak Sunca nad Slavonijom. Vukovar je danas više od mjesta stradanja. On je tihi hram hrvatske postojanosti, svjetionik koji nas podsjeća tko smo kad je najteže. I dok Dunav mirno teče, noseći sa sobom uspomene i godine, grad stoji – dostojanstven, ponosan i neuništiv u našim srcima.





Nasuprot zastrašujućoj sili, najsuvremenijim tenkovima i zrakoplovima, stali su obični ljudi. Susjedi. Dečki iz ulice koji su još do jučer slušali *rock*-glazbu i igrali nogomet na livadi. Stali su u svojim iznošenim trapericama, startasicama i s po jednom puškom u rukama koju su međusobno posuđivali



VOJARNA "PETAR ZRINSKI"



TRENUCI KOJI SE

**NA SVEČANOSTI ODRŽANOJ NA HRVATSKOM VOJNOM
UČILIŠTU "DR. FRANJO TUĐMAN" UKUPNO 65 KADETKINJA
I KADETA PRIMOLO JE PRVE ČASNIČKE ČINOVE**

TEKST Domagoj Vlahović

FOTO Dražen Volarić

Iza kadeta su godine studiranja,
vojne obuke, terena, ispita,
odricanja i brojnih izazova



VJEČNO PAMTE



Pogled na kabinet rodova "9. gardijska brigada Vukovi"

Dan uručenja činova kadetima na Hrvatskom vojnom učilištu "Dr. Franjo Tuđman" stvarno je bio svečan. Već zbog samog povoda - tog 31. kolovoza 2026., održana je ceremonija uručenja prvih časničkih činova kadetima OSRH. Njih 56, postrojeni u besprijekornim odorama, mladi, ali ozbiljni i gordi, postali su punopravni pripadnici Hrvatske vojske. No ne bilo kakvi. Bit će oni od kojih će se očekivati najviše, koji će snositi najveću odgovornost. Bit će zapovjednici, bit će vođe, bit će stručnjaci. Ozračju su pridonijele i njihove obitelji, djevojke, momci, prijatelji. Većina njih bili je odjevena kao na vjenčanju ili krizmi. Mnogi su nosili cvijeće, a tijekom uručenja časničkih bodeža uz osmijehe i ponos na njihovim su se licima dale primijetiti i suze. Gosti su u sklopu svečanosti mogli razgledati i taktičko-tehnički zbor naoružanja i opreme koje koristi Hrvatska vojska. Tko zna, možda je ta mala izložba zainteresirala i neke buduće kandidate za kadete.

NAGRAĐA I PRIZNANJE ZA SVA ODRICANJA

Mjesto svečanosti bio je kabinet rodova "9. gardijska brigada Vukovi". Dakle, organizatori iz HVU-a odabrali su unutarnji prostor, što je bila i mudra odluka zbog jakog sunca. Sva sjedala u kabinetu, tj. u dvorani, bila su ispunjena, bilo je vjerojatno i petsto nazočnih. Otvorivši svečanost, zamjenik zapovjednika HVU-a brigadir Damir Stručić rekao je kadetima da jedno bitno poglavlje njihovih života danas završava, a drugo započinje. "Iza vas su godine studiranja, vojne obuke, terena, ispita, odricanja i brojnih izazova. Godine u kojima ste morali pokazati ne samo što znate i možete, nego i koliko ste spremni učiti, ustrajati, prilagođavati se i preuzimati odgovornost. Danas za sva odricanja primete zasluženu nagradu i priznanje", ustvrdio je brigadir Stručić. Uručenje činova bilo je brzo i uvježbano, u vojničkom stilu. Lice svake kadetkinje ili kadeta koje bi bilo pročitano bilo je i prikazano na velikom kinoplatnu. Fotografirani su u odorama s oznakama poručnika ili poručnika korvete, uz hrvatsku zastavu. Trenuci koje će vječno pamtiti? Definitivno! Ono što je bilo posebno zanimljivo jest da su na jednom mjestu bile promovirane časnice i časnici iz triju ključnih



Sva sjedala u kabinetu, tj. u dvorani, bila su ispunjena – svečanom činu nazočile su obitelji i prijatelji kadeta

grana OSRH koje djeluju u tri domene. Primjerice, Anđelina Fudurić iz Duge Rese završila je 4. godinu prijediplomskog studija Vojno vođenje i upravljanje i odsad je poručnica roda pješništva. Došli su je podržati roditelji, dečko i kolegice. "Osjećaj je nevjerovatan! Za mene je čin odgovornost i dužnost da svojim trudom, radom i primjerom opravdam ukazano povjerenje. U budućnosti, vidim se kao pripadnica Oružanih snaga u kojima ću ostati do kraja karijere te iskoristiti sve mogućnosti napretka i rada na sebi koje su na raspolaganju", rekla je časnica.

MOREPLOVAC I ZRAKOPLOVAC

Poručnik korvete Ivan Vuletić u odoru HRM-a plovit će Jadranom. Dolazi iz Podstrane, završio je diplomski studij



"Unatrag dvanaest godina jako se puno ulaže u Hrvatsku vojsku. Moderniziramo je, opremamo i uvodimo nove sustave. Ali bez vas, mladih časnika i dočasnika, ne možemo napraviti ništa", rekao je kadetima državni tajnik MORH-a Branko Hrg



Ovi mladi ljudi bit će oni od kojih će se očekivati najviše, koji će snositi najveću odgovornost. Bit će zapovjednici, bit će vođe, bit će stručnjaci

Vojno pomorstvo i iznimno je ponosan što je priveo kadet-ski staž kraju.

"Bilo mi je zadovoljstvo zajedno s kolegama završavati obuke, terene, gransku obuku, akademski dio. Ostvario sam svoj dječjački san i jednog dana želim biti zapovjednik jednog od brodova Hrvatske ratne mornarice. More me oduvijek privlačilo i uvijek sam ga volio", kazao je mornarički časnik.

"Radno mjesto" Zagrepčanina Luke Kovačića bit će hrvatsko nebo. Postao je poručnik HRZ-a, pilot helikoptera. "Kad sam se prijavio, sve je dalje išlo svojim slijedom, od testiranja i selekcijskog letenja pa nadalje. Danas osjećam ponos, pogotovo zato što sam pilot. Bilo je zahtjevno, bilo je i težih i ljepših trenutaka, ali društvo na godini bilo je

super, družili smo se i gurali jedni druge prema naprijed", sjeća se poručnik.

Dakle, činove je primilo ukupno 65 kadetkinja i kadeta: kadeti 18. naraštaja diplomskog studija Aeronautike, kadeti 19. naraštaja diplomskih studija Vojno inženjerstvo, Vojno vođenje i upravljanje i Vojno pomorstvo te kadeti 19. i 20. naraštaja prijediplomskih studija Vojno vođenje i upravljanje i Vojno inženjerstvo.

DIVIJE POVEZANE CEREMONIJE

Uz nove hrvatske časnike i njihove obitelji, svečanosti su nazočili i izaslanik te savjetnik Predsjednika Republike za obranu Ivica Olujić, izaslanik potpredsjednika Vlade i ministra obrane državni tajnik MORH-a Branko Hrg, izaslanik načelnika GS-a OSRH brigadni general Robert Suntešić, djelatnici te polaznici programa izobrazbe Hrvatskog vojnog učilišta, predstavnici ustrojstvenih cjelina MORH-a i OSRH, sveučilišne zajednice i drugi.

Državni tajnik MORH-a Branko Hrg čestitao je donedavnim kadetima te istaknuo da je današnja svečanost itekako povezana s nedavnim svečanim prisegama novog naraštaja ročnika na temeljnom vojnom osposobljavanju. "Vi ćete sutra raditi i s tim budućim mladim generacijama koje dolaze", rekao je državni tajnik. "Unatrag dvanaest godina jako se puno ulaže u Hrvatsku vojsku. Moderniziramo je, opremamo i uvodimo nove sustave. Ali bez vas, mladih časnika i dočasnika, ne možemo napraviti ništa. Imajte na umu, čovjek je uvijek i u svakom trenutku na prvom mjestu", zaključio je izaslanik potpredsjednika Vlade i ministra obrane.

Izaslanik Predsjednika Republike Ivica Olujić zamolio je nove časnike da prigrle sve izazove koji im predstoje. "Izazovi će biti različiti, no vojna profesija dat će vam šansu da se razvijete kao ljudi, i da ispunite ono što ste željeli i o čemu ste razmišljali kad ste se prijavili u kadete, te danas kad ste primili časničke činove. Budite dobri vojnici, budite profesionalni, nemojte posustati na tom putu", rekao je savjetnik Predsjednika Republike za obranu.





SVEČANA PRISEGA

MLADA SNAGA HRVATSKE VOJSKE

TEKST Hrvoje Lončarević FOTO Josip Šeri i OSRH



ROČNICI TREĆEG NARAŠTAJA NA TEMELJNOM VOJNOM OSPOSOBLJAVANJU, UZ OBITELJ I PRIJATELJE, POLOŽILI SU 28. KOLOVOZA SVEČANU PRISEGU DOMOVINI U VOJARNI "123. BRIGADE HV" U POŽEGI, VOJARNI "GENERAL-BOJNIK ANDRIJA MATIJAŠ PAUK" U KNINU I NA VOJNOM POLIGONU "EUGEN KVATERNIK" KRAJ SLUNJA. ROČNICI NA OBUCI U VINKOVcima PRISEGU SU POLOŽILI U VOJARNI U POŽEGI

Na temeljno vojno osposobljavanje 17. je kolovoza upućeno tisuću ročnika i ročnica na četiri vojne lokacije – u Kninu, Slunju i Požegi te, prvi put, u vojarnu "5. gardijske brigade Slavonski sokolovi" u Vinkovcima, dok je priziv savjesti u ovom naraštaju iskazalo tek 1,3 % mladih.

Državni tajnik Branko Hrg ročnicama i ročnicima obratio se u požeškoj vojarni: "Lijepo je danas biti ovdje u Požegi, lijepo je čuti kako mladi ljudi tako složno, tako moćno daju prisegu".

"Pozivam vas da se odlučite pristupiti Hrvatskoj vojsci, da dođete u profesionalnu vojsku i iskoristite one pogodnosti koje taj sustav nudi, a koji je drukčiji od svih drugih sustava u Republici Hrvatskoj. Vlada Republike Hrvatske i Ministarstvo obrane, s druge strane, koristit će sve mogućnosti da što bolje opreme i šire program temeljnog vojnog osposobljavanja. Počeli smo s osamsto ročnika i ročnica, sada smo na tisuću. Samo je 1,3 % mladih ljudi iskazalo priziv savjesti u ovom naraštaju, što znači da ćemo i dalje širiti kapacitete kako bismo prihvatili sve one mlade ljude koji žele iskusiti ovaj izazov i steći ovakva znanja", istaknuo je državni tajnik Hrg.

PRISEGA SIMBOLIZIRA PREDANOST I ODGOVORNOST

Državni tajnik Tomislav Galić obratio se ročnicima na vojnom poligonu "Eugen Kvaternik" te poručio: "Današnja prisega simbolizira predanost i odgovornost vas mladih ročnika za svoju domovinu. Prepoznali ste da ste potrebni svojoj domovini. Vi ste mlada snaga Hrvatske vojske i naša budućnost." Izrazio je i zadovoljstvo što Hrvatska ima jedan od najuspješnijih modela povratka temeljnog vojnog osposobljavanja u Europi.

U Kninu se ročnicima obratio državni tajnik Drago Matanović: "Svladavanjem vojničkih vještina naučit ćete pomicati vlastite granice i nositi se s novim izazovima, a vjerujem kako će mnogi od vas osjetiti poziv da postanete profesionalni vojnici te gradite i sebe i karijeru u Hrvatskoj vojsci. Služenjem svojoj zemlji pokazujete zrelost, domoljublje i hrabrost na koje vaša obitelj, ali i cijela Hrvatska mogu biti iznimno ponosni."

Načelnik Glavnog stožera OSRH general-pukovnik Tihomir Kundid uputio je čestitke ročnicama i ročnicima u Požegi. Istaknuo je benefite temeljnog vojnog osposobljavanja i vojne službe te pozvao ročnike da po završetku temeljnog vojnog osposobljavanja nastave karijeru u Hrvatskoj vojsci. "Pred vama je intenzivno vojno osposobljavanje,

Hrvatska ima jedan od najuspješnijih modela povratka temeljnog vojnog osposobljavanja u Europi

Protekla dva tjedna bila su ugodno iskustvo, svidjela mi se ekipa s kojom sam u sobi, a ponašanje instruktora uvijek je bilo korektno

Mislim da svaka žena treba ovo probati i da je svaka žena u vojsci jedna snaga i motivacija više

kroz koje ćete prije svega podignuti razinu svojih psihofizičkih sposobnosti. Odabrati vojnu profesiju za svoj poziv za vas znači da vam stoji širok spektar različitih mogućnosti na raspolaganju, u kojem svatko može pronaći područje svojeg interesa i profesionalnog razvoja. Najveća vrijednost koju nudi vojna profesija jest da vam omogućuje školovanje, napredovanje u službi, promaknuća, stabilnu egzistenciju i poštovanje, jer kroz vojni sustav služite svojoj domovini. Iskustvo koje ćete steći na temeljnom vojnom osposobljavanju posebna je dimenzija vrijednosti koju ćete dobiti", rekao je.

NOVA ISKUŠTVA ZA MLADE ROČNIKE

Ročnik Matej Kutlić po struci je liječnik, a nada se da će jednog dana postati vojni liječnik.

"Prijavio sam se jer sam htio raznolik posao, da nije uvijek isto, da izbjegnem monotoniju. Zainteresirao sam se kad je bilo predstavljanje MORH-a na fakultetu. Protekla dva tjedna bila su ugodno iskustvo, svidjela mi se ekipa s kojom sam u sobi, a ponašanje instruktora uvijek je bilo korektno. Planiram se zaposliti kao vojni liječnik", rekao je ročnik Kutlić. Ročnica Tena Gujaš dolazi iz Semeļjaca i po struci je fotografkinja. "Ovdje sam došla kako bih stekla nova poznanstva, nova iskustva, malo više discipline i da okusim vojnički život jer mislim da svaka žena treba ovo probati i da je svaka žena u vojsci jedna snaga i motivacija više. Planiram ostati u vojsci. Instruktori su također odlični, dobro nas poučavaju, a sve u svemu, jako sam zadovoljna i jako sam sretna što sam ovdje", poručila je ročnica Gujaš.

PREDSTAVLJAMO

TEKST Ines Grossi

FOTO Stefan Španić

KADET DESETNIK PETAR LJUBIĆ U RITMU GITARE I KADETSKE SVAKODNEVICE

Na prvi pogled miran i nenametljiv, kadet desetnik Petar Ljubić otkriva drukčiju energiju kad uzme gitaru i zapjeva. Tada do izražaja dolaze njegova ljubav prema glazbi, sigurnost koju je godinama gradio i osjećaj za publiku stečen brojnim nastupima. Glazba je važan dio njegova života, prostor u kojem se izražava, odmara i nakratko mijenja ritam svakodnevice ispunjene predavanjima, učenjem i vojnim obvezama

Petar dolazi iz Kaštel-Starog, kadet je Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman", a trenutačno je na trećoj godini studija Vojnog brodogradarstva na Sveučilištu obrane i sigurnosti "Dr. Franjo Tuđman". Smiren je, pristupačan i skroman, a o svojim glazbenim sposobnostima govori nenametljivo. Ipak, već nakon nekoliko otpjevanih stihova jasno je da gitara za njega nije tek usputna zanimacija. Uz lijep glas i prirodnu sigurnost u izvedbi, glazbom pokazuje još jednu stranu svoje osobnosti.

Gitaru svira od osme godine, a ljubav prema glazbi prati ga još od ranog djetinjstva. "Nakon što je izišao album, poželio sam naučiti svirati", prisjeća se Petar. Od prvih odsviranih akorda do sigurnog nastupa pred publikom potrebno je mnogo strpljenja, ponavljanja i spremnosti da se iz svake pogreške nešto nauči. Petar je tri godine pohađao glazbenu školu, što mu je pomoglo proširiti glazbene vidike i bolje

razumjeti ono što izvodi. "Glazbena škola naučila me cijeniti različite vrste glazbe, ali i primijeniti elemente klasične glazbe u glazbi koja je danas popularna. Mogu reći da je to bilo kratko, ali vrlo poučno iskustvo", ističe.

Glazbeno obrazovanje donijelo mu je tehničko znanje, ali i razvilo osjećaj za ritam, melodiju i strukturu pjesme. Sve mu to danas omogućuje da pjesmu ne izvede samo točno, nego da joj da i vlastiti pečat. Upravo je emocija, smatra, ono što glazbenoj izvedbi daje punoću i omogućuje izvođaču da se poveže s publikom. "U kulturno-umjetničkom društvu prvi sam put javno nastupio i to mi je jako puno pomoglo. Ondje sam naučio što znači publika i kako je pridobiti", objašnjava. Svaki novi nastup donosio mu je više sigurnosti, ali i bolje razumijevanje publike. Dobiti njezinu pozornost ne znači samo pravilno otpjevati ili odsvirati pjesmu. Važni su iskrenost izvođača, način na koji pre-

Kadet desetnik Petar Ljubić
glazbu doživljava kao važan dio
sebe, nešto što ga prati, odmara
i povezuje s ljudima



nosi emociju i sposobnost da uspostavi kontakt s ljudima ispred sebe.

Petar danas podjednako uživa u sviranju i pjevanju. "Jedan mi je dan draže svirati, a drugi pjevati, no spoj glasa i instrumenta uvijek mi je bio najdraži", kaže. Upravo taj spoj njegovim izvedbama daje toplinu i neposrednost. Kod akustične izvedbe glas i gitara ostaju u prvom planu, bez velikih aranžmana iza kojih bi se izvođač mogao sakriti. Zbog toga do izražaja dolazi upravo ono najvažnije – sigurnost, iskrenost i emocija koju izvođač prenosi.

Kad govori o dobroj izvedbi, ne smatra da postoji samo jedan presudan element. "Potrebna je kombinacija svega navedenog. Bez vježbe nema sigurnosti, dok bez emocije nema kontakta s publikom", sažima Petar. U toj se rečenici najbolje prepoznaje njegov odnos prema glazbi. Iako na pozornici djeluje prirodno i opušteno, iza izvedbe stoje priprema i rad. Sigurnost se stječe vježbanjem, ali tehnička preciznost sama po sebi nije dovoljna ako pjesma do publike ne prenese osjećaj. Sličan princip prepoznaje se i u kadetskom životu. Znanja i vještine stječu se postupno, dok se sigurnost razvija ponavljanjem, iskustvom i odgovornim pristupom svakoj zadaći. Pozornica i vojno okruženje dva su različita svijeta, ali u oba je potrebno ostati pribran, pripremljen i usredotočen na ono što treba učiniti.

ONO ŠTO PUBLIKA NE VIDI

Zadnjih se godina Petar počeo zanimati i za tehničku stranu glazbe, ponajprije za ozvučenje. Upoznao je preko prijatelja članove splitske grupe Best, koji su mu približili sve ono što se događa prije nego što izvođač stane pred publiku. Tako je glazbeni nastup počeo promatrati i iz perspektive koju publika najčešće ne vidi. Iza nekoliko minuta izvedbe mogu stajati sati postavljanja opreme, namještanja zvuka, tonskih proba i međusobnog usklađivanja svih uključenih. "Priprema, zvuk i organizacija među najvažnijim su čimbenicima nastupa, ako ne i najvažniji. Bez dobre pripreme i pravilno namještenog ozvučenja nastup, koliko god izvođački bio dobar, može ostaviti slabiji dojam na publiku", smatra.

Rad s ozvučenjem pomogao mu je shvatiti da je svaki dobar nastup rezultat zajedničkog rada. Dok je izvođač pred publikom, iza njega stoje ljudi čiji se doprinos možda ne vidi, ali bez kojih izvedba ne bi zvučala jednako dobro. Poznavanje tehničke strane koristi mu i kad sam nastupa jer lakše prepoznaje moguće poteškoće, razumije upute tonskih tehničara i zna koliko su važni pravodobna tonska proba i dobra komunikacija.

I u tome Petar vidi poveznicu s kadetskim okruženjem. Iza uspješno provedene zadaće često stoje priprema, koordinacija i rad većeg broja ljudi. Konačan rezultat ne ovisi samo o jednom pojedincu, nego o sposobnosti cijelog tima da međusobno surađuje i djeluje usklađeno.

Petrov je dan određen rasporedom koji uključuje predavanja, vojnu obuku, učenje i druge kadetske obveze. Glazbu uklapa u slobodno vrijeme, oslanjajući se pritom na dobru organizaciju. "Izazovno je, ali vrijeme se uvijek može pro-

Glazbeno obrazovanje donijelo mu je tehničko znanje, ali i razvilo osjećaj za ritam, melodiju i strukturu pjesme. Sve mu to danas omogućuje da pjesmu ne izvede samo točno, nego da joj da i vlastiti pečat

Kada govori o dobroj izvedbi, ne smatra da postoji samo jedan presudan element. "Potrebna je kombinacija svega navedenog. Bez vježbe nema sigurnosti, dok bez emocije nema kontakta s publikom"

Iako se vojni poziv i glazba na prvi pogled mogu činiti udaljenima, Petar među njima prepoznaje jasne poveznice





naći ako se čovjek dobro organizira“, kaže. Gitara je tako postala prirodan dio njegove kadetske svakodnevice. Nakon dana ispunjenog obvezama pruža mu priliku promijeniti ritam, usmjeriti misli na nešto drugo i posvetiti se onom što voli. “Glazba mi pomaže kao odmak od svakodnevnih obveza“, govori Petar.

Takvi interesi obogaćuju i život kadetske zajednice. Iza odore nalaze se mladi ljudi različitih osobnosti, iskustava i talenata. Netko se bavi sportom, netko umjetnošću, a netko glazbom, pri čemu svaki od tih interesa može pridonijeti povezivanju kadeta i stvaranju zajedništva. Iako se vojni poziv i glazba na prvi pogled mogu činiti udaljenima, Petar među njima prepoznaje jasne poveznice. “Poveznica ima dosta, osobito kad je riječ o disciplini i upornosti“, ističe.

Ni glazbeni ni vojni rezultat ne dolaze preko noći. Potrebno je redovito raditi, prihvatiti kritiku, ispravljati pogreške i ostati usredotočen na cilj. Glazba ga je pritom naučila slušati druge, prilagođavati se i prepoznati trenutak u kojem treba preuzeti inicijativu, ali i onaj u kojem treba biti dio cjeline. Upravo su suradnja, međusobno povjerenje i odgovornost prema skupini vrijednosti koje svoje mjesto imaju i na pozornici i u kadetskoj svakodnevici.

Mladima koji razmišljaju o tome da postanu kadeti Hrvatskog vojnog učilišta “Dr. Franjo Tuđman“, a istodobno žele nastaviti njegovati vlastite interese, Petar poručuje da je najvažnije ne odustati. “Važno je ne odustati od onog što volite i dobro se organizirati“.

Kadet desetnik Petar Ljubić glazbu doživljava kao važan dio sebe, nešto što ga prati, odmara i povezuje s ljudima. Njegova gitara u kadetsku svakodnevicu unosi drukčiji ritam i pokazuje da se disciplina i kreativnost međusobno ne isključuju. Kad zapjeva i zasniva, ostaje isti smireni i simpatični mladić s početka razgovora, samo što tada umjesto riječi o njemu još više govore njegov glas, gitara i emocija koju prenosi publici.

KADETSKI BRZOPOTEZ: PETAR U PET ODGOVORA

• Najdraža vrsta glazbe?

Rock

• Pjesma koju uvijek rado odsvirate?

Bijeli križ

• Glazba za vas znači...?

Odmor

• Kadetski život u jednoj riječi?

Dinamičan

22-23

HRVATSKI VOJNIK

Br. 769

11. rujna 2026.

HODNJA OD PETRINJE DO HRVATSKE KOSTAJNICE



**CRNA BERETKA SA ZNAKOM TIGRA
SIMBOL JE ČASTI, PROFESIONALNOSTI
I PRIPADNOSTI 1. MEHANIZIRANOJ
BOJNI TIGROVI. KRUNA VIŠETJEDNOG
PUTA INTEGRACIJSKE OBUKE NOVIH
VOJNIKA UPRAVO JE URUČENJE
BERETKI, KOJE IH OČEKUJE NAKON
USPJEŠNO IZVRŠENE ZADAĆE**

TEKST Ivona Vidović // **FOTO** Tomislav Brandt



24-25

HRVATSKI VOJNIK // Br. 769 // 11. rujna 2026.

HODNJA JE ZAVRŠILA,



ALI PUT TEK POČINJE



Posebno značenje hodnji daje i njezina povezanost s povijesti mjesta. Naime, tijekom dva dana pripadnici Bojne posjetili su niz mjesta i spomenika te se podsjetili na važne događaje iz Domovinskog rata i iskazali poštovanje onima čiji put nastavljaju.

Hodnja od Petrinje do Hrvatske Kostajnice nije bila samo fizički izazov, već i svojevrstan hod kroz devedesete godine prošlog stoljeća. Svako zaustavljanje bilo je prilika za učenje, prisjećanje i odavanje počasti onima koji su svojim djelovanjem i žrtvom pridonijeli stvaranju i obrani Republike Hrvatske. Prva takva prilika bilo je spomen-obilježje poginulom pukovniku Predragu Matanoviću, gdje su pripadnici odali počast njegovoj žrtvi i prisjetili se svih hrvatskih branitelja koji su položili svoj život za slobodu Republike Hrvatske. Na tom je mjestu o ratnim danima svjedočio umirovljeni pukovnik Zdenko Sinko, koji je predstavio svoje viđenje tih godina kada je kao mladić stao u obranu domovine.

Put je nastavljen prema Komarevu. Umirovljeni pukovnik Željko Sklepić održao je govor o značaju tog područja i događajima koji su se ondje odvijali tijekom Domovinskog rata. Sudionici hodnje imali su priliku čuti svjedočanstva i povijesne činjenice neposredno na mjestima na kojima su se ti događaji odvijali. Sljedeće značajno odredište bila je Sunja. Ondje je brigadir Predrag Krapljan održao prezentaciju o ulozi i značaju tog mjesta tijekom Domovinskog rata.

Svaki prijeđeni kilometar podsjetnik je na spremnost novih pripadnika da nastave tradiciju i pokažu da su dovoljno snažni biti dio veličanstvenog puta Tigrova. Priča koja je započela 5. studenog 1990. godine i danas se nastavlja zahvaljujući hrabrim mladim ljudima koji su spremni služiti svojoj domovini. Taj put često nije jednostavan. Pun je poteškoća i odricanja, ali zauzvrat oblikuje karakter, razvija disciplinu i ustrajnost te uči kako pomaknuti vlastite granice.

BERETKU NOSITE ČASNO I PONOSNO

Okavke aktivnosti imaju posebnu vrijednost jer mladim naraštajima približavaju događaje iz Domovinskog rata i čuvaju uspomenu na ljude i mjesta koja su obilježila put

Hrvatske prema slobodi. Hodnja je završila u Hrvatskoj Kostajnici, a sudionici su svojim dolaskom još jednom potvrdili važnost očuvanja sjećanja na Domovinski rat, hrvatske branitelje i njihovu žrtvu. Nakon uspješno svladane prve stepenice, beretka koju su primili bit će više od dijela vojne odore. Ona je podsjetnik na vrijednosti koje krase nasljednike 1. mehanizirane brigade Tigrovi – domoljublje, odlučnost, ustrajnost, disciplinu, mentalnu snagu i ponos. Nosite je ponosno, nosite je časno.

Vojnik Marin Šoljan, polaznik prvog naraštaja temeljnog vojnog osposobljavanja, u bojnu Tigrovi došao je na integracijsku obuku. S ponosom ističe zadovoljstvo hodnjom. Kaže da je to prigoda proći mjestima koja su imala bitnu ulogu tijekom Domovinskog rata.

“Hodnja za mene znači velik test izdržljivosti i volje i mogu reći u svoje i u ime svojih kolega da smo svi puni energije da dođemo do kraja”, naglasio je.

“Ponosna sam što sam bila na ovoj obuci”, ističe vojnika Valentina Božanović te dodaje: “Smatram da je hodnja vrlo vrijedno iskustvo, koje svakom od nas može značajno koristiti uključujući i disciplinu i odgovornost te stjecanja novih znanja i vještina. Za mene je i posebno emotivno jer je moj otac bio hrvatski branitelj pa mi ovo iskustvo znači još više.”

Vojnik Ivan Rendulić naglašava kako je glavni motiv javljanja u postrojbe Hrvatske vojske njegov otac, koji je bio hrvatski branitelj, te brat, koji je također bio u vojsci: “Završna hodnja unatoč tome što je naporna iznimno mi znači jer je povezana s Domovinskim ratom i mjestima koja su imala veliku i značajnu ulogu u obrani domovine.”

Bojnik Tihomir Kastmiller, zapovjednik 1. mehanizirane bojne Tigrovi, istaknuo je kako Bojna provodi integracijsku hodnju novopridošlih pripadnika, koji su u postrojbu došli kao polaznici prvog naraštaja temeljnog vojnog osposobljavanja te kadeti 19. i 20. naraštaja. Hodnja se provodi područjem koje je bilo na prvoj crti obrane grada Siska i Sunje. Završetak hodnje bit će u Hrvatskoj Kostajnici na brdu Čukuru, na kojem je poginuo ratni snimatelj Gordan Lederer. Ondje će najzaslužnijim pripadnicima biti uručene zahvalnice te beretke bojne Tigrovi.

Dragi Rudi, ti si uvijek s nama zrakoplovcima



TEKST Domagoj Vlahović // FOTO Tomislav Brandt

**NA 29. SUSRETIMA ZA RUDIJA POSJETITELJI
GUPČEVA KRAJA JOŠ SU SE JEDNOM UZ
ATRAKTIVAN LETAČKI PROGRAM PRISJETILI
HEROJSKOG PILOTA HRZ-A IZ DOMOVINSKOG RATA
BRIGADNOG GENERALA RUDOLFA PEREŠINA**



Pilot HRZ-ova Rafalea izazvao je
oduševljenje prisutnih i zaslužio
snažan aplauz



JAS 39 Gripen mađarskih oružanih snaga ojačao je nadzvučnu komponentu na aeromitingu



Herojski pilot u ratu nikad nije dvojio – ni kad je preletio u Klagenfurt, ni kad je poletio u akciju u kojoj je poginuo



Atraktivan debitant – vojni transportni avion C-27J Spartan Slovenske vojske

Ime Rudolfa Perešina još je jednom u Gupčevu kraju okupilo tisuće i tisuće ljudi. Brigadni general Hrvatskog ratnog zrakoplovstva ništa manje nije niti zaslužio. Njegova fascinantna životna priča, najviše dio koji se odnosi na Domovinski rat, ostat će zauvijek zabilježena u hrvatskoj povijesti: od preleta u Klagenfurt avionom MiG-21 dana 25. listopada 1991., preko ključne uloge u izgradnji lovačke komponente HRZ-a i brojnih misija u Domovinskom ratu sve do junačke pogibije u operaciji Bljesak početkom svibnja 1995. godine. Međutim, Susreti za Rudija nisu samo dostojanstvena komemoracija. Oni su lijepa manifestacija s bogatim zrakoplovnim, kulturnim, sportskim i turističkim programom. Jedno veliko, pozitivno okupljanje dobro raspoloženih ljudi, među kojima je jako puno obitelji, djece i mladih. "Dečki, ovo je previše! Niste trebali učiniti toliko. Ali, kad već jeste, neka ovo bude u spomen, u čast svim našim braniteljima, poginulima, ranjenima i živima, bez obzira na to kojoj postrojbi pripadali", rekla je Perešinova supruga Ljerka 6. rujna nakon otvaranja 29. Susreta za Rudija u Gornjoj Stubici. To su riječi koje bi, kako je objasnila, izgovorio sâm Rudi da je bio ondje. U spomen-parku Rudolfa Perešina. Ili je možda ipak bio jer je izaslanik Predsjednika RH zapovjednik HRZ-a brigadni general Krešimir Ražov otvarajući Susrete samo kratko rekao: "Dragi Rudi, ti si uvijek s nama zrakoplovcima." Time je još jednom podsjetio na činjenicu da Pere-

šin nije bio samo čovjek trenutka nego i čovjek koji je i u najintenzivnijim ratnim danima duboko promišljao budućnost HRZ-a.

BILI BI SRETNI

Tu smo budućnost dobrim dijelom mogli vidjeti na letačkom programu aeromitinga. Upravo toga dotaknuo se izaslanik predsjednika Vlade državni tajnik Ministarstva hrvatskih branitelja Darko Nekić. Izrazio je uvjerenje da bi svi hrvatski piloti koji su poginuli tijekom Domovinskog rata danas bili sretni da vide hrvatske zrakoplovce, avione Rafale, helikoptere Black Hawk i svu tehniku kojom raspolaže HRZ. "Preduvjet za opstanak hrvatske države su jaka Hrvatska vojska i hrvatska policija", istaknuo je. Matija Lešković, načelnik Općine Gornja Stubica, zaželio je u ime organizatora dobrodošlicu svim gostima. Govoreći o Rudolfu Perešinu, sinu Gupčeva kraja, istaknuo je da herojski pilot u ratu nikad nije dvojio – ni kad je preletio u Klagenfurt, ni kad je poletio u akciju u kojoj je poginuo. Cilj mu je uvijek bila hrvatska sloboda.

Letački program mogao se pratiti s različitih lokacija u Gupčevu kraju, a ekipa *Hrvatskog vojnika* to je opet činila sa središnje pozicije, na brdu na kojem je barokni dvorac obitelji Oršić iz XVIII. stoljeća, današnji Muzej seljačkih buna. Doduše, on se već neko vrijeme preuređuje, no glavni or-



Još su nas jednom oduševila i "Krila Oluje" sa svojim Pilatusima PC-9



Uz Perešinovu obitelj i suborce, počast preminulom junaku tijekom otvaranja 29. Susreta za Rudiju odao je i izaslanik Predsjednika RH brigadni general Krešimir Ražov, izaslanik predsjednika Vlade RH Darko Nekić, izaslanik potpredsjednika Vlade i ministra obrane državni tajnik MORH-a Branko Hrg, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora saborski zastupnik Zoran Gregurović, predstavnici ustrojstvenih cjelina MORH-a i OSRH, ministarstava i drugih državnih i javnih institucija, udruga proisteklih iz Domovinskog rata, lokalne i područne samouprave, Diplomatskog i Vojnodiplomatskog zbora i drugi.

organizatori iz Zagrebačkog zrakoplovno-tehničkog saveza Rudolfa Perešina i Općine Gornja Stubica još su se jednom pobrinuli da zanimljivih sadržaja ne nedostaje – ni na nebu, ni na zemlji. Potporu organizaciji, uz ostale, pružali su i MORH, HRZ, MUP, Ministarstvo hrvatskih branitelja, Grad Zagreb i Krapinsko-zagorska županija. MORH i OSRH sudjelovali su na Susretima za Rudiju i s promidžbenim štandom. Svi zainteresirani ondje su se mogli informirati o sveučilišnim studijskim programima za buduće časnike Hrvatske vojske, karijeri u Hrvatskoj vojsci, temeljnom vojnom osposobljavanju te o pozivu vojnog pilota.

DVOSTRUKA KULISA

Kad smo zakoračili na vrh brda, pred nama se još jednom otvorio izvanredan pogled. Prirodna kulisa za letjelice i pilotske bravure bila je dvostruka: zelenilo sjeverne Medvednice ili nikad čišće plavetnilo neba. Letački program trajao je dva sata i opet je protekao u hipu. Otvorili su ga civilni avioni, tj. Pipistrel Sinus 912, kojim je upravljao Davor Ištvančić; te Savannah XL VG, u čijoj je kabini bio Perešinov suborac i još jedan legendarni bivši pilot HRZ-a – Ivica Ivandić. Onda je došao red na djelatne pripadnike OSRH: posadu helikoptera UH-60M Black Hawk i padobrance iz Zapovjedništva specijalnih snaga. Nakon dugo vremena na Susrete se vratio HRZ-ov školski avion ZLIN 242 L. Do-

bar potez, rekli bismo. Možda ga je s tla promatrao neki budući pilot HRZ-a, kojem će ZLIN biti prva letjelica kojom će upravljati na selekcijskom letenju. Naravno, još jednom su nas oduševila i "Krila Oluje" sa svojim Pilatusima PC-9. Svoj su obol dali i saveznici iz Slovenske vojske – letio je njihov helikopter Bell 206, a onda i avion Pilatus PC-9. Susjedi su u Zagorje uputili i *debitanta* na Susretima za Rudiju – vojni transportni avion C-27J Spartan, koji je bio vrlo atraktivan zbog veličine i niskog leta. Prvi je put nastupio i Bell 412EPX, helikopter koji je Ministarstvo unutarnjih poslova RH u prosincu 2024. uvelo u operativnu uporabu. Završnica programa prošla je u znaku nadzvučnih borbenih aviona – JAS 39 Gripena mađarskih oružanih snaga i HRZ-ova Rafalea. Neki su se prvi put susreli sa zaglušujućom bukom koju proizvode snažni mlazni motori, ali podnijeli su je s osmijehom. To su letjelice koje vas ne mogu ostaviti ravnodušnim, posebno kad lete pred vašim očima, a piloti izvlače velik dio njihovih manevarskih odlika. I, kako to već obično biva, na kraju smo se dotaknuli i idućih Susreta za Rudiju, 2027. godine. Što se tiče letačkog programa, očekujemo možda i više nego ikad dosad jer bit će to jubilarno 30. izdanje. Ono bi trebalo biti obilježeno i otvaranjem spomen-hiže Rudolfa Perešina u mjestu Jakšincu, kraj kapele svete Katarine. "To se dugo iščekivalo, pa će biti još i draže", komentirala je Ljerka Perešin.

30-31

HRVATSKI VOJNIK // Br. 769 // 11. rujna 2026.

IZLOŽBA

PRIPREMIO Željko Stipanović // FOTO Goran Resovac



Izložba je posvećena ljudima
koji su gospodarili visinama u
najsudbonosnijim trenucima
moderne hrvatske povijesti



IZLOŽBA

ri hrvatskog neba:

na Hrvatskog ratnog zrakoplovstva

29/05
— 04/10
2026

vecteezy.com

MUZEJ DOMOVINSKOG RATA KARLOVAC – TURANJ U ORGANIZACIJI MUZEJA GRADA KARLOVCA PREDSTAVLJA NEPOKOLEBLJIVU PRIČU O HRABROSTI, PRKOSU I VRHUNSKOJ VJEŠTINI: TEMATSKU IZLOŽBU ČUVARI HRVATSKOG NEBA, POSVEĆENU LJUDIMA KOJI SU GOSPODARILI VISINAMA U NAJSUDBONOSNIJIM TRENUCIMA MODERNE HRVATSKE POVIJESTI. IZLOŽBA JE OTVORENA PRIGODOM OBILJEŽAVANJA DANA DRŽAVNOSTI, A OSTAJE OTVORENA DO 4. LISTOPADA. GOVORI O LJUDIMA KOJI NISU POKLEKNULI PRED NADMOĆNIJIM NEPRIJATELJEM, NEGO SU IZDIGLI VLASTITU DOMOVINU IZNAD OBLAKA



Za vrijeme Domovinskog rata poginula su četvorica pilota lovačke eskadrile: Rudolf Perešin, Miroslav Peris, Ante Radoš i Zlatko Mejaški te piloti poljoprivrednog zrakoplova AN-2 Marko Živković i Mirko Vukušić

Na samoj prvoj crti nekadašnjeg bojišta, autentični prostor Turnja ovom je izložbom postao pozornica zračne drame i pobjede. Izložba ne donosi samo činjenice, ona ožiljava neopisivu odvažnost zrakoplovaca koji su u osvit Domovinskog rata, iz prkosa i čiste volje, poljoprivredne zrakoplove pretvarali u borbene letjelice, potajno prelijetali pod neprijateljskom paljbom, a kroz vrijedne eksponate i osobne predmete donosi priču o nastanku, razvoju i ratnom putu Hrvatskog ratnog zrakoplovstva.

Autori izložbe su Juraj Horvatin i Željko Juriša koji su uz pomoć brojnih suorganizatora postavili uistinu impresivnu izložbu.

Izložena su, među ostalim, letačka odijela pilota Danijela Borovića, Ivana Selaka i Ivica Ivandića koji su preletom Hrvatskoj osigurali prva tri borbena zrakoplova. Mogu se također vidjeti odore poginulih hrvatskih pilota Miroslava Perisa i Zlatka Mejaškog, razgledati i letačka oprema Darka Cigrovskog koji je 19. veljače 1992. izveo prvi borbeno-demonstracijski let MiG-a 21 u Hrvatskoj na relaciji Pleso – Karlovac - Pleso.

“Izlažemo i dokumente koji pokazuju da je jugoslavenska obavještajna služba itekako pratila hrvatske pilote, pa su njihovi preleti bili vrlo riskantni”, rekao je Horvatin. Izložba nije samo kronološki slijed povijesnih događaja, posveta je to inženjerskom prkosu i nadljudskoj hrabro-

sti. U trenucima kad Hrvatska nije imala službeno ratno zrakoplovstvo, vizionari i zaljubljenici u letenje stvorili su ga praktički ni iz čega. Poljoprivredni dvokrilci, koji su do jučer zaprašivali polja, preko noći su postali jedina zračna potpora braniteljima na zemlji, leteći u potpunom mraku bez navigacijskih uređaja kako bi dostavili lijekove, hranu i prijekopotrebno naoružanje u okružene gradove.

Podijeljena u nekoliko cjelina izložba donosi posebnu memorijalnu cjelinu posvećenu poginulim zrakoplovcima. Kroz osobne zapise, dokumente i svjedočanstva obitelji, posjetitelji mogu upoznati ljude koji su nosili najveći teret zračne obrane.

Nadalje, izložba pokazuje detaljan prikaz preuređenja civilnih zrakoplova u borbene sustave, uključujući originalne radioničke nacрте i improvizirane bombe napravljene u ratnim uvjetima. Muzej na Turnju stoji kao trajni spomenik pobjede na mjestu gdje je Karlovac obranjen. Gledati eksponate zrakoplovstva na lokaciji koja je bila izravno izložena ratnim razaranjima daje cijeloj priči posebnu težinu i dostojanstvo. Bilo da ste ljubitelj vojne povijesti, zrakoplovne tehnologije ili jednostavno želite odati počast herojima, izložba Čuvari hrvatskog neba pruža duboko emotivno i poučno iskustvo za sve generacije. Treba iskoristiti ovu nesvakidašnju mogućnost i razgledati ovu nadahnutu i inspirativnu izložbu.



Kroz vrijedne eksponate i osobne predmete izložba donosi priču o nastanku, razvoju i ratnom putu Hrvatskog ratnog zrakoplovstva



Pukovnik Miroslav Peris oboren je tijekom borbene zadaće u avionu MiG-21 evidencijskog broja 103 poznatim pod nazivom *Osvetnik Vukovara*. Eksponat pokazuje dijelove njegove letačke opreme



Izloženo je, među ostalim eksponatima, i letačko odijelo pilota Danijela Borovića



Jedan od najpoznatijih usklika oduševljenja tijekom Domovinskog rata



Letačka oprema pilota Darka Cigrovskog koji je izveo prvi demonstracijski let MiG-a 21

U zrakoplovnim postrojbama i samostalnim zrakoplovnim vodovima stradalo je oko 40 zrakoplovaca i pripadnika letачkih posada (uključujući pilote helikoptera, poljoprivrednih aviona i padobrance).

KOPNENA VOJSKA

Na sjednici održanoj 4. rujna Vlada RH potvrdila je nabavu 18 južnokorejskih samohodnih višecijevnih lansera raketa velikog dometa za Hrvatsku vojsku.

Uvođenje južnokorejskog sustava višestruko će povećati domet i preciznost hrvatskog raketnog topništva u odnosu na aktualne sustave. Rakete kraćeg dometa pružaju vatrenu potporu manevru brigade i podupiru protutopničku borbu, dok vođeni projektili omogućuju djelovanje po zapovjednim mjestima, pričuvama i logističkim čvorištima u dubini

TEKST

Ivan Galović

Raketno topništvo jedna je od ključnih sastavnica borbene moći kopnenih snaga. Sposobnost brzog koncentriranja vatre ili preciznog djelovanja po ciljevima izvan dosega cijevnog topništva izravno povećava slobodu manevra, štiti vlastite snage i omogućuje djelovanje u dubini protivničkog rasporeda. Južnokorejski raketni sustav K239 Chunmoo odgovara tom zahtjevu – povezuje pokretljivu platformu, digitalni sustav upravljanja paljbom i streljivo različitih kalibara i dometa. Razvoj K239 započeo je 2009. kao odgovor na potrebu Oružanih snaga Republike Koreje za zamjenom starijeg sustava K136 Kooryong i dopunom postojećih lansera M270. Naziv Chunmoo, odabran 2011. na javnom natječaju, znači *prekrivanje neba* raketama i simbolizira vatrenu moć sustava. Program je dovršen krajem 2013., serijska proizvodnja pokrenuta je 2014., a uvođenje u operativnu uporabu počelo je 2015. Sigurnosno okružje Korejskog poluotoka zahtijevalo je brzo protutopničko djelovanje, rad u svim vremenskim uvjetima i napuštanje položaja odmah nakon paljbe. Razvoj cjelokupnog sustava Chunmoo projekt je državne Agencije za obrambeni razvoj i nekoliko tvrtki. Danas se među njima najviše ističe Hanwha Aerospace, koja ga i nudi na tržištu. Sustav čine: samohodni višecijevni lanser raketa K239L, vozilo za prijevoz i pretovar streljiva K239T, zapovjedno-komunikacijski elementi te sredstva za održavanje, obuku i opskrbu raketnim streljivom. Izvidnički sustavi, središta za upravljanje paljbom, zaštićene veze, meteorološka i topografska potpora te logističke sastavnice povezuju se u jedinstven sustav vatrene potpore. U južnokorejskoj orga-

nizaciji bitnice zadaću zapovjednog vozila obavlja borbena vozilo na gusjenicama K200A1.

PRAKTIČAN LANSER

Korejska lansirna platforma K239L postavljena je na terensko podvozje 8 x 8 s oklopljenom kabinom za tročlanu posadu, koju u pravilu čine zapovjednik, ciljač i vozač. Pokreće je šestocilindrični, vodom hlađen dizelski motor HD Hyundai Infracore DV11K snage 450 KS. Objavljeni podaci navode da su dimenzije približno 9,0 x 2,9 x 3,3 m, borbena masa oko 31 t, najveća brzina na cesti približno 80 km/h i radijus kretanja vozila oko 450 km. Oklopljena kabina štiti posadu od paljbe iz lakog pješačkog naoružanja te krhotina topničkih projektila, a opremljena je sustavom NBK zaštite. Izvorna platforma svladava uspon do 60 posto, rov širine oko 1,4 m i vodenu zapreku dubine oko 1,2 m. Takva prohodnost omogućuje brzo premještanje između paljbenih položaja i točaka za pretovar streljiva.

Na stražnjem dijelu vozila nalazi se zakretni lansirni uređaj s dva mjesta za tvornički napunjene transportno-lansirne module. Digitalni sustav upravljanja paljbom izračunava elemente za gađanje, a elektrohidraulički pogoni usmjeravaju lansirni uređaj po pravcu i elevaciji. Stabilizacijske stope osiguravaju stabilnost vozila pri lansiranju. Posada može izvršiti paljbenu zadaću iz kabine ili s izdvojenog upravljačkog mjesta, čime se smanjuje izloženost pri radu u opasnom području.

Dvostruki modularni lanser temelj je cijelog koncepta. Svaki

K239 CH VATRA U OPERA



Foto: Jeff Sung / Hanwha Aerospace

UNIMOO: TIVNOJ DUBINI



Razvoj cjelokupnog sustava Chunmoo projekt je državne Agencije za obrambeni razvoj i nekoliko tvrtki. Danas se među njima najviše ističe Hanwha Aerospace, koja ga i nudi na tržištu

se modul prevozi zatvoren, štiti streljivo od utjecaja iz okoliša i objedinjuje zaštitu, prijevoz i lansiranje streljiva. Pojedinačno ručno punjenje lansirnih cijevi nije opcija za Chunmoo – prazni moduli zamjenjuju se s pomoću ugrađenog teleskopskog pretovarnog mehanizma, sličnog onomu na sustavima M270 MLRS i M142 HIMARS, uz potporu vozila K239T. Jedno vozilo za streljivo na istovrsnom podvozju prevozi četiri pričuvna modula, odnosno dva potpuna kompleta za popunu lansera.

Otvoreni izvori navode da je za zamjenu dvaju modula potrebno oko sedam do deset minuta, ovisno o uvjetima provedbe. Pretovar se provodi izvan paljbenog položaja, na osiguranoj točki.

STRELJIVO – OD DOMETA DO DOMETA

Višekalibarska arhitektura omogućuje oblikovanje borbenog kompleta prema zadaći, udaljenosti cilja i zahtjevanom učinku. Na lanser se postavljaju dva transportno-lansirna modula sa

TAKTIČKO-TEHNIČKE ZNAČAJKE SUSTAVA K239 CHUNMOO

Vrsta	samohodni višecijevni lanser raketa
Proizvođač	Hanwha Aerospace
Zemlja podrijetla	Republika Koreja (Južna Koreja)
Izvorna platforma	K239L, terensko podvozje 8 × 8
Dimenzije (m)	približno 9,0 × 2,9 × 3,3; korejska inačica
Borbena masa (t)	oko 31, ovisno o inačici
Brod članova posade	3 (zapovjednik, ciljač i vozač)
Zaštita kabine	oklopna zaštita od paljbe iz lakog pješačkog naoružanja i krhotina; sustav NBK zaštite
Pogon	HD Hyundai Infracore DV11K; šest cilindara; vodom hlađen dizelski motor; 450 KS
Brzina (km/h)	oko 80 na cesti
Radijus djelovanja vozila (km)	oko 450
Prohodnost	uspon do 60 %; rov oko 1,4 m; gaz oko 1,2 m
Lansirni sklop	2 zasebno zamjenjiva transportno-lansirna modula na zajedničkom lansirnom uređaju
Upravljanje	digitalni sustav upravljanja paljbom; iz kabine ili s izdvojenog upravljačkog mjesta
Pretovar	zamjena dvaju modula; približno 7 do 10 min, ovisno o uvjetima provedbe
Vozilo K239T	4 pričuvna modula, odnosno 2 potpuna kompleta za popunu lansera
K33	131 mm; 20 po modulu / 40 po lanseru; oko 36 km; nevođena raketa
KM26A2	227 mm; 6 po modulu / 12 po lanseru; oko 45 km; nevođena raketa
CGR-080	239 mm; 6 po modulu / 12 po lanseru; do 80 km; INS/GPS
CTM-MR	280 mm; 4 po modulu / 8 po lanseru; oko 160 km; vođeni projektil
CTM-290	oko 600 mm; 1 po modulu / 2 po lanseru; do 290 km; taktički balistički projektil
Norveški program	ugovoreno streljivo triju razreda dometa; do 500 km (CTM-X/CTM-500); lanseri 2028. i 2029., projektili 2030. i 2031.
Prvo lansiranje	približno 2 min nakon zaustavljanja, prema promidžbenom podatku za Norvešku; ovisi o uvjetima
Hrvatski program	18 lansera; najavljeno streljivo dometa većeg od 300 km; točna oznaka projektila nije objavljena

KOPNENA VOJSKA

streljivom različitih kalibara i dometa, a sustav upravljanja paljbom objedinjuje njihovu uporabu. Odabir modula određuje odnos broja raspoloživih projektila, dosega i učinka na cilju. Za djelovanje po površinskim ciljevima i postizanje velike gustoće vatre namijenjene su nevođene rakete K33 kalibra 131 mm. Jedan modul sadrži 20 raketa pa potpuno napunjen lanser nosi 40 raketa dometa približno 36 km. Takva konfiguracija omogućuje snažan plotun po koncentracijama snaga, paljbenim položajima i drugim površinskim ciljevima, uz kratko zadržavanje lansera na položaju.

K239 može rabiti i rakete KM26A2 kalibra 227 mm, po šest u svakom transportno-lansirnom modulu, odnosno 12 na lanseru. Njihov domet iznosi približno 45 km. Time se borbeni komplet može prilagoditi različitim paljbenim zadaćama bez promjene osnovne lansirne platforme.

U paleti je i CGR-080 kalibra 239 mm, osnovna precizno vođena raketa taktičkog dometa. Jedan transportno-lansirni modul sadrži šest raketa CGR-080 pa potpuno napunjen lanser s dva modula nosi ukupno 12 raketa. Taj tip rakete javno je potvrđen kao dio poljskog i estonskog programa opremanja sustavom K239. Domet iznosi do 80 km, a vođenje se temelji na inercijskom navigacijskom sustavu uz korekciju satelitskom navigacijom. Vezano uz program opremanja OS-a Poljske, Hanwha navodi mogućnost kružne pogreške (CEP) od 15 m. Riječ je o polumjeru kruga unutar kojeg se u zadanim uvjetima očekuje 50 posto pogodaka, a ne o najvećem mogućem promašaju. Za CGR-080 navodi se visokoeksplozivna probojna i kasetna bojna glava; prva je namijenjena djelovanju po utvrđenim, a druga po površinskim ciljevima. Još jedan projektil CTM-MR pokriva *srednji dio* dometa. Kalibar je 280 mm, četiri projektila smještena su u jedan modul, a domet je oko 160 km. Dakle, CTM-MR ima veći domet nego CGR-080, a lanser nosi više projektila nego u konfiguraciji CTM-290.

Danas najupečatljivije djeluje CTM-290, taktički balistički projektil kalibra približno 600 mm i dometa do 290 km. Jedan projektil smješten je u modul pa lanser može nositi dva projektila CTM-290. On bitno proširuje područje djelovanja raketnog topništva i omogućuje precizne udare po zapovjednim mjestima, logističkim središtima, sustavima protuzračne obrane i drugim ciljevima operativne važnosti.

Norveška je 2026. ugovorila Chunmoo sa streljivom triju razreda dometa, uključujući sposobnost djelovanja do 500 km. Taj se podatak odnosi na poseban norveški program nabave i ne znači da svaki projektil koji može koristiti K239 postiže takav domet. Operativna dostupnost pojedinih vrsta streljiva ovisi o ugovorenoj konfiguraciji, isporuci i uvođenju u uporabu.

Kombiniranje dvaju različitih modula dodatno povećava taktičku prilagodljivost. Lanser može, npr., nositi šest raketa CGR-080 u jednom modulu i jedan CTM-290 u drugom te na jednom paljbenom sredstvu objединiti dva razreda dometa. Takav komplet omogućuje zapovjedniku brz odabir odgovara-



BM-21 HRV · M142 HIMARS · K239 CHUNMOO

Arhitektura lansera, borbeni komplet, domet i punjenje

BM-21 HRV

40 CIJEVI · 122 mm

LANSIRNA NAPRAVA
jedan cijevni blok

STANDARDNI DOMET
oko 20 km

SPREMNO ZA PALJBU
40 raketa

MJEŠOVITO PUNJENJE
ne površinska paljba

M142 HIMARS

1 ZAMJENJIVI MODUL

SPREMNO ZA PALJBU
6 / 2 / 1
GMLRS / PrSM / ATACMS

DOMETI STRELJIVA
više od 70 · 150 · oko 300 · 499+ km

MJEŠOVITO PUNJENJE
ne

K239 CHUNMOO

2 NEOVISNA MODULA

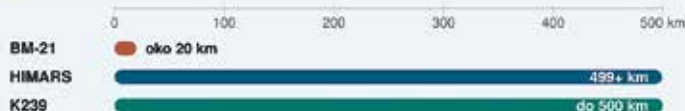
SPREMNO ZA PALJBU
40 / 12 / 8 / 2
K33 / CGR-080 / CTM-MR / CTM-290

DOMETI STRELJIVA
36 · 80 · oko 160 · do 290 km

MJEŠOVITO PUNJENJE
da*
modul A + modul B

Norveški program: sposobnost djelovanja do 500 km

Usporedba dometa



* Mješovito punjenje ovisi o odobroj integraciji. BM-21 HRV označuje BM-21 Grad u uporabi OSRH.

Usporedba arhitekture i razreda dometa sustava BM-21 Grad, M142 HIMARS i K239 Chunmoo



Foto: Tomislav Brandt

Samohodni višecijevni lanser raketa K239L, ključni element Chunmoo, izložen u lipnju 2026. na sajmu Eurosatory u Parizu

jućeg paljbenog učinka, dok standardizirani moduli ubrzavaju pretovar, skladištenje i pripremu novog borbenog kompleta. Moduli su zamjenjivi zasebno, ali nalaze se na zajedničkom lansirnom uređaju. Njihova neovisnost ne podrazumijeva odvojeno usmjeravanje po pravcu i elevaciji.

PALJBENI UČINAK

Digitalni sustav upravljanja paljbom skraćuje vrijeme od dobivanja podataka o cilju do lansiranja. Nakon zauzimanja paljbenog položaja sustav određuje položaj lansera i izračunava elemente za gađanje, a posada aktivira stabilizacijske stope i usmjerava lansirni uređaj. Automatizacija smanjuje broj ručnih radnji i omogućuje da se najveći dio postupka provede iz oklopljene kabine. Hanwha među promidžbenim podacima za Norvešku navodi mogućnost prvog lansiranja približno dvije minute nakon zaustavljanja vozila; stvarno vrijeme ovisi o pripremljenosti posade, položaja i paljbene zadaće. Dvanaest raketa CGR-080 može se lansirati za približno jednu minutu, odnosno šest raketa iz jednog modula za oko 30 sekundi. Posada može ispaliti cijeli borbeni komplet, dio raketa ili programirani slijed paljbe po više ciljeva, ovisno o paljbenoj zadaći. Računski, potpuni plotun skupine od 18 lansera u konfiguraciji CGR-080 obuhvaća 216 vođenih raketa; taj broj ne određuje ustroj bojne niti pretpostavlja istodobnu borbenu raspoloživost svih lansera. Takva koncentracija vatre omogućuje istodobno djelovanje po većem broju ciljeva ili stvaranje odlučujućeg učinka na odabranom području djelovanja. Precizno streljivo ostvaruje puni učinak samo uz točne, pravodobne i geodetski usklađene podatke o cilju. K239 najučinkovitiji je kad podatke prima iz više izvora: besposadnih letjelica, protutopničkih radara, elektroničkog izviđanja, zrakoplovnih platformi i savezničkih sustava. Umrežavanje skraćuje ciklus otkrivanja, identifikacije, odlučivanja i djelovanja te povećava mogućnost pravodobnog djelovanja po vremenski osjetljivim ciljevima. Kombinacija inercijskog i satelitskog navođenja omogućuje visoku preciznost, ali ostvareno minimalno odstupanje ovisi i o uvjetima prijma navigacijskog signala. Inercijski navigacijski sustav neprekidno određuje položaj i kretanje projektila, dok satelitska korekcija ispravlja navigacijska odstupanja nastala

tijekom leta. Hanwha Aerospace i britanski BAE Systems ugovorili su u rujnu 2025. integraciju rješenja za satelitsku navigaciju otpornog na ometanje u vođeno streljivo za Chunmoo. Ugovor potvrđuje razvoj zaštite od ometanja, ali sam po sebi ne potvrđuje ugradnju tog rješenja u sve serije streljiva. Učinak na cilju određuju preciznost, vrsta bojne glave, kut udara, upaljač i konstrukcija cilja. Probojna bojna glava namijenjena je ojačanim objektima, a razorno-rasprskavajuća bojna glava nezaštićenim sredstvima i infrastrukturi. Na zapovjednom mjestu određuju se vrsta i broj projektila, smjer gađanja, način djelovanja upaljača te zahtijevani stupanj neutralizacije ili uništenja cilja. Širok izbor streljiva omogućuje ekonomičnu uporabu borbenog kompleta.

Procjena učinka vatrenog djelovanja zatvara paljbeni ciklus i osigurava podlogu za sljedeću zapovjedničku odluku. Podaci iz zračnog, satelitskog i elektroničkog izviđanja omogućuju procjenu uništenja, neutralizacije ili premještanja cilja; pouzdanost procjene ovisi o dostupnosti i kvaliteti opažanja. Brza povratna informacija omogućuje ponovni udar, uporabu drugog paljbenog sredstva ili prijenos vatre na novi cilj. K239 najučinkovitiji je kao dio zajedničke izvidničko-zapovjedne mreže.

BORBENA UPORABA

Postrojba opremljena sustavom K239 pruža vatrenu potporu, djeluje u protutopničkoj borbi te izvodi precizne udare po ciljevima velike vojne važnosti. Nevođene rakete stvaraju gustoću vatre po površinskim ciljevima; CGR-080, ovisno o bojnoj glavi, služi za precizno djelovanje po točkastim, utvrđenim ili površinskim ciljevima; CTM-MR i CTM-290 omogućuju djelovanje u operativnoj dubini. Zapovjednik odabire vrstu streljiva prema udaljenosti, važnosti i otpornosti cilja te raspoloživom vremenu za zadaću. Takav odabir čuva streljivo većeg dometa za ciljeve čija neutralizacija donosi najveći operativni učinak.

U protutopničkoj borbi K239 djeluje uvezano s protutopničkim radarima, besposadnim letjelicama i drugim izvidničkim sredstvima. Nakon otkrivanja cilja slijedi određivanje prioriteta, izbor streljiva i digitalni prijenos paljbene zadaće. Chunmoo može djelovati po protivničkim lanserima, zapovjednim mjestima i logističkim elementima izvan dosega većine cijevnog topništva. Pravodobna odluka i automatiziran prijenos podataka omogućuju iskorištavanje kratkog vremena u kojem je cilj izložen.

U dubinskom djelovanju prioritet imaju zapovjedno-komunikacijska čvorišta, skladišta streljiva, sredstva protuzračne obrane, operativne pričuve i logistička infrastruktura. Njihovo neutraliziranje usporava protivnikov manevar i stvara povoljnije uvjete za manevar vlastitih snaga. Odabir i obrada ciljeva provode se u okviru združenog plana, uz potvrdu cilja i usklađivanje uporabe zračnog prostora. Velik domet omogućuje oblikovanje bojišta prije izravnog dodira manevarskih postrojbi.

PALJBENI POLOŽAJI

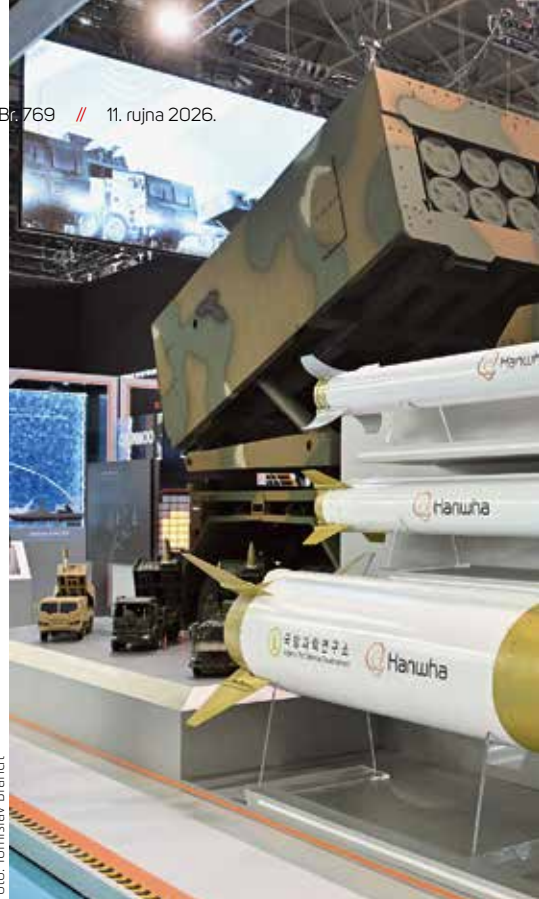
Preživljavanje raketno-topničke postrojbe temelji se na rasporedu, čestim promjenama položaja i smanjenju uočljivosti. Lanseri, zapovjedna vozila i vozila sa streljivom

KOPNENA VOJSKA

djeluju iz odvojenih zaklonjenih područja, a povezuje ih digitalna mreža. Odabiru se paljbeni položaji s nosivim tлом, više prilaznih pravaca i mogućnošću brzog napuštanja, dok se pričuvni i lažni položaji pripremaju unaprijed. Maskiranje obuhvaća smanjenje vizualne, toplinske i radarske uočljivosti, uz nadzor elektromagnetskih emisija, a pokretljivost podvozja 8 x 8 omogućuje čestu promjenu područja djelovanja. Uobičajen redoslijed djelovanja obuhvaća čekanje u zaklonjenom području, premještanje i zauzimanje unaprijed odabranog paljbenog položaja, određivanje vlastitog položaja, primitak paljbene zapovijedi, provedbu paljbe i neposrednu promjenu položaja. Posada najveći dio postupka provodi iz kabine, čime se smanjuje njezina izloženost protivničkom djelovanju. Nakon plotuna lanser mijenja položaj, a sljedeću zadaću može preuzeti drugi lanser raspršene bitnice. Takav rad spaja vatrenu moć s pokretljivošću i otežava otkrivanje rasporeda postrojbe.

**Streljivo,
dometi i primjeri
kombiniranja
modula sustava
K239 Chunmoo**

Foto: Tomislav Brandt



K239 CHUNMOO: STRELJIVO I DOMET

Dva neovisna transportno-lansirna modula na jednom lanseru

Borbeni komplet

STRELJIVO	1 MODUL	1 LANSER	DOMET
K33 131 mm - nevođena	20 raketa	40 raketa	oko 36 km
KM26A2 227 mm - nevođena	6 raketa	12 raketa	oko 45 km
CGR-080 239 mm - GPS/INS	6 raketa	12 raketa	do 80 km
CTM-MR 280 mm - vođeni	4 projektila	8 projektila	oko 160 km
CTM-290 oko 600 mm - balistički	1 projektil	2 projektila	do 290 km

Norveški program: sposobnost djelovanja do 500 km

Primjeri kombiniranja modula

Površinska paljba

A - 20 K33

B - 20 K33

40 raketa - oko 36 km

Precizna paljba

A - 6 CGR

B - 6 CGR

12 raketa - do 80 km

Kombinacija 80/290 km

A - 6 CGR

B - 1 CTM-290

razredi dometa: 80 i 290 km

Kombinacija 160/290 km

A - 4 CTM-MR

B - 1 CTM-290

razredi dometa: 160 i 290 km

Održavanje visokog intenziteta paljbe sustava K239 oslanja se na slojevitost opskrbe. Vozila K239T dopremaju transportno-lansirne module na osigurane pretovarne točke, a logističke sastavnice više razine povezuju postrojbom s pričuvnim skladištima. Zatvoreni moduli ubrzavaju rukovanje, štite rakete i pojednostavnjuju nadzor tehničke ispravnosti. Rasporedene zalihe, pričuvni pravci opskrbe i unaprijed određene točke pretovara održavaju intenzitet paljbe i borbeni otpornost bitnice.

Operativna uporaba u Republici Koreji od 2015. potvrđuje zrelost osnovne konfiguracije, a izbor Poljske, Estonije i Norveške prilagodljivost savezničkim zahtjevima. Nacionalna ispitivanja i vježbe usklađuju postupke posada, zapovjednih elemenata i logističke potpore s terenom, komunikacijskim sustavom i doktrinom korisnika. Takve provjere omogućuju ocjenu uporabljivosti u korisnikovim uvjetima, ali nisu jednake iskustvu iz borbenog djelovanja.

EUROPSKE INAČICE

Poljska je prilagodila sustav Chunmoo svojim zahtjevima u nacionalnoj inačici označenoj kao Homar-K. Korejski lansirni uređaj integriran je na poljsko podvozje – kamion Jelcz 8 x 8, uz automatizirani sustav upravljanja paljbom TOPAZ, integrirani komunikacijski sustav FONET i domaće radiouređaje. Domaće podvozje pojednostavnjuje održavanje i opskrbu pričuvnim dijelovima, dok TOPAZ po-



Chunmoo je u OS-u Poljske označen kao Homar-K



Foto: kpr. Wojciech Król / CO MON, Ministerstwo Obrony Narodowej

vezuje lanser sa zapovjednim mjestima, senzorima i drugim topničkim postrojbama. Homar-K potvrđuje da se otvorena arhitektura K239 može uspješno prilagoditi komunikacijskom i logističkom sustavu korisnika.

Poljski program obuhvaća nabavu 290 lansera Homar-K: 218 prema prvom i 72 prema drugom provedbenom ugovoru. Isporuke su počele u studenom 2023., vojsci je predan prvi Homar-K integriran u Poljskoj. Do kraja 2024. dopremljena su 72 korejska lansirna sklopa, a podatak poljske Agencije za naoružanje iz prosinca 2025. govori da je njihov broj narastao na 156. Od toga je 108 sklopova integrirano u cjelovite lansere Homar-K. Hanwha Aerospace i poljski WB Electronics uspostavili su zajedničko poduzeće Hanwha WB Advanced System. Treći provedbeni ugovor, potpisan 29. prosinca 2025. i vrijedan približno 14 milijardi zlot (oko četiri milijarde dolara), odnosi se na isporuku raketa CGR-080 proizvedenih u Poljskoj, s početkom isporuka 2030. Dakle, riječ je o ugovoru za streljivo, a ne o dodatnoj narudžbi lansera. Estonija je u prosincu 2025. ugovorila šest lansera i tri vrste streljiva: CGR-080, CTM-MR i balističke projektele CTM-290. Dodatna tri lansera naručena su 11. svibnja 2026. pa ukupan broj lansera iznosi devet. Prve isporuke očekuju se u drugoj polovini 2027. Platforme se prilagođavaju estonskim uvjetima i prometnim propisima, a sporazum uključuje ulaganja Hanwha u tamošnju obrambenu industriju.

NORVEŠKE AMBICIJE

Norveška je 30. siječnja 2026. potpisala ugovor za sustav Chunmoo, s ukupno 16 lansera namijenjenih novoustrojenoj raketno-topničkoj bojni. Ugovor uključuje mobilne lansere, znatnu količinu precizno vođenih projektila,

Dio palete projektila za Chunmoo prikazan na Eurosatoryju. Odozgo prema dolje: CGR-080 kalibra 239 mm, protubrodski balistički projektil ASBM-160 i balistički projektil CTM-290/CTM-X

Na Eurosatoryju su prikazane i makete nekih potencijalnih inačica lansera. Stijeva: lakši i pokretljiviji High-Performance Rocket System (HMRS), standardni lanser Chunmoo na Mercedesovu podvozju 8 x 8 te sustav s lanserom i poluprikolicom, također na Mercedesovu kamionu



obuku i logističku potporu. Isporuke lansera i nastavnih sredstava predviđene su za 2028. i 2029., a isporuke projektila za 2030. i 2031. Norveška je službeno objavila tri razreda dometa i najveći domet do 500 km. Projektil s potonjom sposobnošću još je u razvoju, a u javnosti se zasad spominje pod nazivom CTM-X. Ugovor s Hanwhom vrijedi približno 922 milijuna američkih dolara, dok ukupan projekt ustrojavanja i opremanja bojne iznosi oko 19 milijardi norveških kruna. Razlikovanje tih iznosa važno je za usporedbu troškova nacionalnih programa.

Europsko širenje povećava korisničku i industrijsku osnovu sustava. Hanwha Aerospace i francuski Thales 17. lipnja 2026. potpisali su Memorandum o suradnji na prilagodbi raketa CGR-080 te projektila CTM-MR i CTM-290 za Thalesov lanser X-Fire. Sporazum proširuje moguće tržište streljiva Chunmoo i povezuje korejsku proizvodnju s europskim lansirnim platformama. Memorandum označuje početak tehničke suradnje, a ne završenu integraciju ili francusku odluku o nabavi K239.

U estonskom gradu Tartuu održana je početkom rujna 2026. radionica za korisnike sustava Chunmoo, na kojoj je najavljeno pokretanje foruma Chunmoo User Club u Republici Koreji 2027. godine. Hanwha ga zamišlja kao trajnu platformu za razmjenu iskustava uporabe, obuke, održavanja, logistike i budućeg razvoja. Zemljama koje uvode sustav takva suradnja

Foto: Tomislav Brandt

KOPNENA VOJSKA

može olakšati osposobljavanje osoblja i usklađivanje zahtjeva za potporu tijekom vijeka uporabe.

HRVATSKA SPOSOBNOST

Vlada Republike Hrvatske 4. rujna 2026. odobrila je Ministarstvu obrane nabavu 18 samohodnih višecijevnih lansera raketa K239 Chunmoo. Hrvatska je tako četvrta europska zemlja koja je odabrala taj sustav, nakon Poljske, Estonije i Norveške. Nabava od Hanwha Aerospacea obuhvaća lansere i raketno streljivo, dok poljski WB Electronics osigurava isporuku, instalaciju i integraciju zapovjedno-upravljačkog sustava. Vrijednost nabave iznosi 435,2 milijuna eura bez PDV-a, odnosno 544,05 milijuna eura s PDV-om. Provedba je planirana za razdoblje od 2026. do 2029., a isporuka cijelog paketa u roku od 24 do 36 mjeseci. Otvorena arhitektura K239 ostavlja mogućnost buduće integracije lansirnog sklopa na kamione Tatra T-815-7 8 x 8 koje je Hrvatska već ugovorila iako takva konfiguracija nije dio objavljene nabave.

Uvođenje K239 višestruko će povećati domet i preciznost hrvatskog raketnog topništva u odnosu na aktualne sustave SVLR BM-21 Grad i Vulkan. Rakeete kraćeg dometa pružaju vatrenu potporu manevru brigade i podupiru protutopničku borbu, dok vođeni projektili omogućuju djelovanje po zapovjednim mjestima, pričuvalima i logističkim čvorištima u dubini. Raspolaganje takvom sposobnošću može prisiliti protivnika na raspršivanje vrijednih sredstava, udaljavanje zapovjednih elemenata od bojišnice i izdvajanje dodatnih snaga za njihovu zaštitu. Time se povećava sloboda djelovanja hrvatskih snaga.

Vjerodostojno odvracanje proizlazi iz sposobnosti pravodobnog otkrivanja cilja, donošenja odluke, prijenosa podataka, preciznog vatrene djelovanja i očuvanja lansera za sljedeću zadaću. U budućem nacionalnom sustavu vatrene potpore K239 treba biti povezan s ostalim sredstvima dalekometnog djelovanja. Potpredsjednik Vlade RH i ministar obrane Ivan Anušić najavio je njegovu uporabu uz

Foto: USMC / Cpl. Meshaq Hyllton



Južnokorejski vojnik nadzire pretovar kontejnera s raketama za K-239 Chunmoo

američki HIMARS, čime se predviđa dopuna sposobnosti i smanjenje ovisnosti o jednom dobavljaču. Pokretljivost K239 i raspršeni način uporabe otežavaju protivniku otkrivanje i neutraliziranje bitnice, dok modularno streljivo omogućuje odabir razmjernog paljbenog učinka prema važnosti cilja.

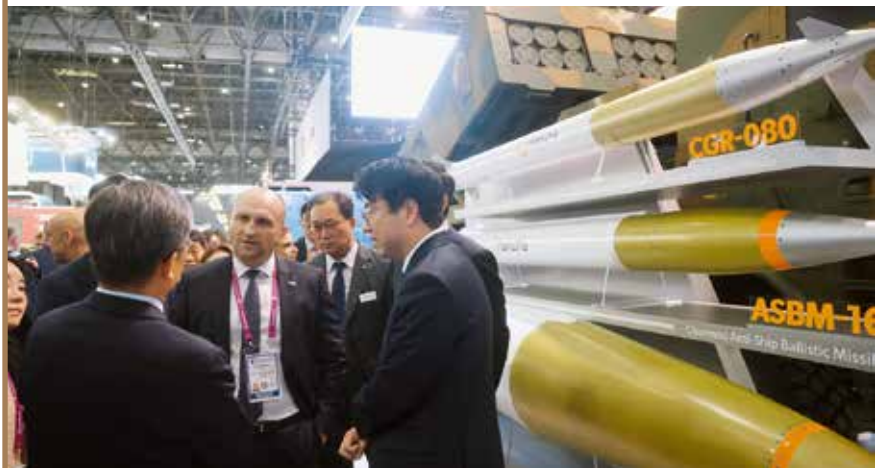
ISKORISTITI SVE MOGUĆNOSTI

Zapovjedno-upravljačka arhitektura treba povezati lansere s topničkim i združenim zapovjednim mjestima te savezničkim sustavima za razmjenu podataka. Digitalni prijenos koordinata skraćuje pripremu, smanjuje mogućnost pogreške i omogućuje istodobno djelovanje raspršenih lansera. Zaštićene veze, pričuvni komunikacijski putovi i jasne ovlasti za odobravanje paljbe osiguravaju pouzdanu i pravodobnu uporabu K239. Potpuno iskorištavanje K239 zahtijeva razvoj sustava izviđanja i određivanja ciljeva. Za prikupljanje i ažuriranje podataka koriste se besposadni zrakoplovni sustavi, protutopnički radari, elektroničko izviđanje, zrakoplovne platforme i saveznički izvori. Topničko zapovjedno mjesto određuje prioritet cilja, odabire streljivo i prenosi paljbenu zadaću lanseru. Potvrda podataka iz više izvora povećava pouzdanost ciljanja i omogućuje djelovanje po vremenski osjetljivim ciljevima.

Koncept uporabe treba razlikovati taktičku vatrenu potporu od operativnih udara te ih objediniti unutar iste zapovjedne arhitekture. Razina zapovijedanja koja odobrava paljbu ne proizlazi samo iz dometa projektila nego iz zadaće, važnosti cilja, pravila djelovanja i združenog planiranja. Projektili većeg dometa zahtijevaju pažljivo usklađivanje s drugim korisnicima zračnog prostora i snagama u području djelovanja. Unaprijed

Potpredsjednik Vlade RH i ministar obrane Ivan Anušić na sajmu Eurosatory u lipnju 2026. posjetio je i štand tvrtke Hanwha Aerospace s izloženim sustavom Chunmoo

Foto: Josip Šeri / MORH





utvrđeni kriteriji i digitalni postupak odobravanja omogućuju pravodobnu odluku te nadzor nad uporabom sredstva velikog političkog i vojnog učinka.

Kibernetička i elektromagnetska zaštita sastavni su dio paljbene sposobnosti. Kriptografski zaštićene veze, upravljanje pristupom i provjera podataka o cilju čuvaju cjelovitost zapovjednog lanca. Posade treba osposobiti za rad s pričuvnim vezama i planovima paljbe kako bi zadržale tempo djelovanja pri ometanju. Navigacijska otpornost projektila i pouzdanost zapovjednih veza zasebni su zahtjevi koje treba provjeravati tijekom ispitivanja i obuke.

NACIONALNA I SAVEZNIČKA ULOGA

Logistički koncept treba se oslanjati na razmještene zalihe transportno-lansirnih modula i planirane tokove opskrbe. Vozila za prijevoz i pretovar streljiva povezuju paljbene elemente s pretovarnim točkama, a logističke sastavnice više razine osiguravaju dopunu iz zaštićenih skladišta. Zalihe se raspoređuju prema razredu dometa, vrsti bojne glave i očekivanoj potrošnji. Planirana proizvodnja raketa CGR-080 u Poljskoj otvara dodatnu mogućnost opskrbe europskih korisnika, uz zasebno ugovaranje količina i rokova isporuke. Obuka treba započeti osposobljavanjem instruktora i izradom standardiziranih programa za posade lansera, osoblje topničkih zapovjednih mjesta te logističko i tehničko osoblje. Simulatori omogućuju uvježbavanje bez utroška raketnog streljiva, a na terenu se uvježbavaju kretanje, maskiranje, zauzimanje paljbenog položaja, prijenos paljbene zadaće, paljba i pretovar. Združene vježbe povezuju izvidničke sustave, zapovjedna mjesta, lansere i protuzračnu obranu te obuhvaćaju procjenu učinka paljbe. Vježbe noću i u uvjetima

SMJEROVI RAZVOJA

Koncept Chunmoo 3.0, predstavljen 2025., prikazuje mogući idući korak u razvoju serije lansirnih platformi K239. U javnim prezentacijama modularni lanser može biti naoružan i lutajućim streljivom, protubrodskim projektilima i jedinstvenom digitalnom borbenom mrežom. U posebnom razvojnom programu razmatra se povećanje dometa vođene rakete kalibra 239 mm na više od 200 km, i to primjenom raketnog pogona s dodatnim izgaranjem uz dovod vanjskog zraka. Riječ je o smjerovima razvoja čije se sposobnosti ne mogu automatski pripisati serijskim lanserima i streljivu pojedinih korisnika.

elektroničkog ometanja omogućuju provjeru osposobljenosti posada i uporabljivosti sustava.

Infrastruktura potpora mora osigurati pristup vježbalištima, skladištima, radionicama i cestovnoj mreži te omogućiti brzo raspršivanje paljbenih i logističkih elemenata. Dimenzije, masa i osovinska opterećenja odabrane hrvatske inačice moraju se uzeti u obzir pri planiranju prometnih pravaca i provjeri nosivosti mostova. Unaprijed odabrani osnovni i pričuvni paljbeni položaji te više pravaca kretanja podupiru brzo premještanje bez prekida vatrene potpore. Odgovarajuća infrastruktura ubrzava opskrbu i održavanje te povećava raspoloživost lansera.

Zaštita postrojbe povezuje maskiranje, obmanu, protuzračnu obranu kratkog dometa i protudronska sredstva. Makete lansera, lažni toplinski i elektromagnetski izvori te disciplinirana uporaba veza otežavaju razlikovanje stvarnih lansera od lažnih ciljeva. Raspršeni raspored umanjuje učinak pojedinačnog napada, a brzo premještanje iskorištava pokretljivost podvozja 8 x 8. Usklađeno djelovanje sa sastavnicama zaštite čini bitnicu K239 pokretljivom i otpornom udarnom sastavnicom.

Spremnost treba pratiti prema raspoloživosti lansera i vozila za prijevoz i pretovar streljiva, osposobljenosti posada, zaliha po razredima dometa, vremenu od primitka zadaće do lansiranja te brzini popune i promjene položaja. Pokazatelji usmjeravaju obuku i održavanje prema potrebama postrojbe. Uz ispunjenje nabrojenih uvjeta, K239 postat će jedna od ključnih sastavnica hrvatske kopnene vatrene moći i snažan nacionalni doprinos savezničkom dalekometnom preciznom vatrenom djelovanju.

Ukratko, uvođenje sustava K239 Chunmoo otvara hrvatskom raketnom topništvu mogućnost preciznog djelovanja u taktičkoj i operativnoj dubini. Dva neovisna modula, streljivo različitih dometa, pokretljivost i digitalni sustav upravljanja paljbom omogućuju snažan udar i neposrednu promjenu položaja. Povezan s izvidničko-ciljničkim, zapovjednim, logističkim i zaštitnim sastavnicama, K239 protivniku uskraćuje sigurnost dubine rasporeda, a Hrvatskoj osigurava vjerodostojno odvratanje i veću slobodu djelovanja.



Foto: USMC / Cpl. Meshaq Hylton

Pripadnik južnokorejske bitnice Chunmooa 16. ožujka ove godine tijekom vježbe Freedom Shield 26 na otoku Jeonpjeongu pokazuje američkim kolegama unutrašnjost kabine kamiona s lanserom



RAT BEZ OBJAVE, MIR BEZ IZVJESNOSTI

Rat zamišljamo kao događaj koji počinje vidljivim prijelomom. Vojska prelazi granicu, otvara se paljba, prekidaju se diplomatski odnosi, a političko vodstvo objavljuje da je nastupilo stanje neprijateljstva. Povijest je, naravno, mnogo neurednija. Ratovi su se pripremali u tajnosti, napadi su prethodili službenim objavama, a nasilje se provodilo preko saveznika, pobunjenika, plaćenika i drugih posrednika. Ipak, dugo je postojao barem privid da se granica između mira i rata može prepoznati. Danas ta granica može ostati nejasna čak i onda kad zemlja već trpi

ozbiljne posljedice ugrožavajućeg djelovanja. Kibernetički napad može se prikazati kao kriminal, gospodarski pritisak kao tržišni spor, informacijska operacija kao spontani izraz javnog nezadovoljstva, a potpora nasilnoj skupini kao privatna inicijativa nad kojom država navodno nema nadzor. Svaki događaj zasebno može izgledati nedovoljno ozbiljno za snažan odgovor. Zajedno, međutim, mogu postupno smanjivati sigurnost, političku slobodu djelovanja i sposobnost samostalnog odlučivanja napadnute zemlje. U takvu sukobu protivnik ne

mora sakriti sve što čini. Dovoljno je spriječiti drugu stranu da njegove postupke na vrijeme poveže, protumači i politički imenuje.

Suvremeni sukob može započeti prije nego što ga napadnuta država prizna kao sukob. Najveća opasnost nije samo u prikrivenoj aktivnosti protivnika nego i u zakašnjenju vlastitih institucija da odvojene događaje prepoznaju kao dijelove jedinstvenog obrasca.

Takvo se stanje može opisati kao rat bez objave, ali njegova je druga strana mir bez izvjesnosti. Oružje možda još



Ilustracija: Google Gemini AI

OPĆE VOJNE ZNANOSTI

Pitanje gdje završava mir, a počinje sukob nije samo teorijska rasprava o značenju riječi. Od odgovora ovise političke odluke, obrambeno planiranje, obavještajne procjene i način na koji država priprema svoje institucije i društvo za moguće ugrožavanje. Da bi se do odgovarajućeg odgovora došlo, institucije i donositelji odluka na svim razinama trebaju razvijati kognitivnu superiornost. Jedan od načina su i profesionalne ratne igre

TEKST

brigadir Zdravko Barbarić, načelnik
Ratne škole "Ban Josip Jelačić"

VJESNOSTI

ne govori, no više ne postoji dovoljno čvrsta sigurnost da će odnos ostati nenasilan.

ZAŠTO O TOME GOVORITI?

Pitanje gdje završava mir, a počinje sukob nije samo teorijska rasprava o značenju riječi. Od odgovora ovise političke odluke, obrambeno planiranje, obavještajne procjene i način na koji država priprema svoje institucije i društvo za moguće ugrožavanje.

Ako se sustavno ugrožavajuće djelovanje prepozna prekasno, niz ograničenih pritisaka može postupno proizvesti posljedice koje se poslije teško mogu preokrenuti. Ako se, naprotiv, svaki politički spor, društvena napetost ili sigurnosni incident proglasi dijelom rata, država može vlastitim odgovorom proizvesti strah, neopravdanu militarizaciju i

eskalaciju koju je mogla izbjeći. Glavni problem zato nije samo kako prijetnju prepoznati dovoljno rano. Jednako je važno razlikovati je od uobičajenog političkog natjecanja, kriminala, gospodarskog sukoba ili unutarnje društvene krize. Suvremena država mora biti sposobna dovoljno rano prepoznati sustavno ugrožavajuće djelovanje, a da pritom svaku krizu, političko suparništvo ili društvenu napetost ne proglasi ratom. To se pitanje ne odnosi samo na oružane snage. Ono obvezuje političko vodstvo, diplomaciju, obavještajno-sigurnosni sustav, policiju, pravosuđe, civilnu zaštitu, upravljače kritične infrastrukture, gospodarske institucije, medije i javnost. Ono što se u jednom dijelu sustava pojavljuje kao tehnički incident, u drugom kao gospodarski pritisak, a u trećem kao informacijski poremećaj može tek povezano pokazati obilježja usklađenog djelovanja.



Pruski je general Carl von Clausewitz (1780. – 1831., na portretu Wilhelma Wacha) zapisao da su "tri četvrtine elemenata na kojima se temelji djelovanje u ratu obavijene maglom veće ili manje neizvjesnosti"

Za manju zemlju poput Hrvatske taj je problem posebno važan. Ograničeni resursi povećavaju cijenu i zakašnjelog i pretjeranog odgovora. Sigurnost zato ne ovisi samo o količini vojne moći nego i o kvaliteti političke prosudbe, pouzdanosti savezništava, otpornosti institucija, zaštiti kritične infrastrukture i sposobnosti povezivanja različitih izvora znanja. Oružane snage u takvu sustavu imaju važnu, ali ne isključivu ulogu. One pridonose odvratanju, spremnosti, procjeni vojnih posljedica promjena u sigurnosnom okruženju te suradnji sa saveznicima i civilnim institucijama. Ne mogu, međutim, same upravljati prijetnjama koje istodobno djeluju u političkom, gospodarskom, informacijskom, pravnom, kibernetičkom i društvenom prostoru. Zato odgovor ne može biti samo snažnija vojska. Potreban je povezaniji, otporniji i uvježbaniji sustav nacionalne sigurnosti.

MIR NIJE SAMO ODSUTNOST PUCNJAVE

Rat nije samo vrijeme u kojem se vodi bitka. Thomas Hobbes upozorio je da rat može označavati i dulje razdoblje poznate spremnosti na nasilje, čak i kad se borba ne vodi svakog trenutka. Kad ljudi nose oružje, zaključavaju



Ukrajinski vojnici iz 95. zračno-desantne brigade kod sela Andriivke 2. svibnja 2014. Bili su to počeci rata i Rusija je negirala izravnu umiješanost, a sporazumi u Minsku stvorit će nejasnu granicu između rata i mira. No 2022. Rusija je poduzela otvorenu agresiju

vrata i pristupaju drugima s nepovjerenjem, njihovo ponašanje pokazuje da sigurnost mira nije uspostavljena. Slično vrijedi i za odnose među zemljama. One ne prosuđuju samo ono što druge zemlje trenutačno rade nego i ono što bi mogle učiniti. Vojna sposobnost koja je predstavljena kao obrambena, može se sutra uporabiti napadački. Vježba može biti rutina, ali i prikrivena priprema operacije. Savezništvo može jednoj strani povećati sigurnost, dok ga druga strana doživljava kao prijetnju. Zato mir nije isto što i šutnja oružja. Immanuel Kant upozorava da sporazum koji u sebi čuva namjeru budućeg rata nije stvarni mir, nego samo odgoda neprijateljstava. Stanje mira mora biti uspostavljeno; ono ne nastaje automatski prestankom borbe. Mir postoji kad su politički i pravni odnosi dovoljno čvrsti da se sporovi ne rješavaju nasiljem samo zato što je jedna strana trenutačno slabija, iscrpljena ili nespremna. No u međunarodnim odnosima potpuna sigurnost gotovo nikad ne postoji. Države istodobno surađuju i pripremaju se za mogućnost da suradnja prestane. Vjeruju sporazumima, ali planiraju i mogućnost njihova kršenja. Razvijaju obrambene sposobnosti, iako znaju da ih druga strana može protumačiti kao pripremu napada. Problem nastaje kad upravljano nepovjerenje preraste u suštavno suprotstavljanje, a da pritom nije moguće pouzdano odrediti trenutak u kojem je mir prestao biti mir.

OD MAGLE RATA DO MAGLE MIRA

Carl von Clausewitz pokazao je da ulaskom u rat prestaje svaka zamisao o savršeno preglednom i potpuno uprav-



Foto: Oleksii Berladin / militarny.com / CC BY-SA 4.0

ljivom djelovanju. Protivnik nije nepomičan predmet. On promatra, odlučuje, skriva namjere i reagira. Informacije su nepotpune, zakašnjele i proturječne. Zapovijedi se pogrešno razumiju, ljudi se umaraju, sredstva otkazuju, teren i vrijeme mijenjaju plan, a naizgled nevažni događaji mogu proizvesti velike posljedice.

To se u suvremenom vojnom jeziku obično naziva maglom rata. U njoj je sukob već prepoznat, ali neizvjestan je njegov tijek. Ne zna se dovoljno o protivnikovim namjerama, vlastitim mogućnostima, značenju pojedinog poteza ni posljedica odluke. Magla rata počinje kad znamo da smo u

Foto: Central Photographic Agency Warsaw / Wikimedia Commons / Public Domain



OPĆE VOJNE ZNANOSTI

sukobu, ali ne znamo dovoljno o tome kako će se on razvijati. Suvremeni političko-vojni odnosi stvaraju, međutim, i raniju vrstu neizvjesnosti. U njoj nije nejasno samo kako se sukob razvija, nego i postoji li sukob uopće. Za potrebe ove analize pojam magle mira označava upravo tu raniju vrstu neizvjesnosti.

Izraz *magla mira* već se pojavljuje u vojno-strateškoj literaturi. Kanadski povjesničar Talbot C. Imlay i američka profesorica međunarodne politike Monica Duffy Toft njime opisuju neizvjesnost vojnog i strateškog planiranja u miru, osobito teškoće određivanja budućih protivnika i saveznika, prirode budućeg rata te trenutka njegova izbijanja. U ovom se eseju pojam magle mira rabi u drukčijem i užem značenju. On se odnosi na neizvjesnost o tome je li sustavno ugrožavajuće djelovanje već započelo, tko je za njega odgovoran, kakvu namjeru izražava i koji je odgovor opravdan.

Razlika se može izraziti jednostavno: u magli rata ne znamo kako se sukob odvija. U magli mira ne znamo jesmo li već u sukobu. Magla mira nije nova vrsta rata. Ona je stanje političke, spoznajne, pravne i institucionalne neizvjesnosti u kojem nije dovoljno jasno je li sustavno ugrožavajuće djelovanje već započelo, tko u njemu sudjeluje, tko je za njega odgovoran, kakvu namjeru izražava i koji bi odgovor bio opravdan. Ona ne nastaje samo zato što protivnik prikriva svoje postupke. Može proizlaziti i iz stvarne složenosti događaja, ograničenih informacija, različitih institucionalnih perspektiva, političke neodlučnosti i straha od posljedica pogrešne procjene.

Magla mira zato otežava četiri međusobno povezane zadaće: spoznati što se događa, protumačiti značenje događaja, utvrditi odgovornost i odrediti razmjerni odgovor.

Te četiri zadaće slijede jedna iz druge. Bez dovoljno jasne slike događaja teško je protumačiti njihovo značenje; bez razumijevanja značenja teško je pouzdano utvrditi odgovornost; a bez dovoljno utemeljene procjene odgovornosti i namjere teško je odrediti odgovor, a da on ne bude niti zakašnjeli ni pretjeran. Magla mira stoga nije samo nedostatak informacija. Ona je poremećaj cijelog lanca političkog odlučivanja, od opažanja do odgovora.

KAKO SE MAGLA MIRA PROIZVODI

Neizvjesnost nije uvijek spontana posljedica složenosti. Ona može biti proizvedena namjerno.

Sun Tzu smješta obmanu u samo središte ratovanja. Cilj nije samo sakriti pokret, nego oblikovati protivnikovu sliku situacije. Vlastita se snaga prikazuje kao slabost, aktivnost kao pasivnost, blizina kao udaljenost. Protivnik se navodi da sam donese odluku koja mu šteti.

U magli mira takva obmana nije ograničena na bojište. Može se provoditi političkim porukama, gospodarskim vezama, pravnim opravdanjima, kibernetičkim djelovanjem, infor-

Poljski vojnici okupljeni oko protuzrakoplovne strojnice blizu glavnog željezničkog kolodvora u Varšavi početkom rujna 1939. Nacistička Njemačka nikad nije objavila rat Poljskoj, nego je opravdala agresiju tako da je inscenirala niz incidenata na granici

OPĆE VOJNE ZNANOSTI

Ilustracija: U. S. Navy / Naomi VanDuser



macijskim kampanjama i uporabom posrednika. Najuspješnija obmana nije uvijek ona koja događaj potpuno sakrije. Često je djelotvornije omogućiti nekoliko dovoljno uvjerljivih tumačenja.

Je li kibernetički incident kriminal, špijunaža ili početak šire kampanje? Je li gospodarski pritisak poslovna odluka ili politička prisila? Je li društvena napetost unutarnji problem ili rezultat vanjskog utjecaja? Je li potpora lokalnoj skupini humanitarna, politička ili vojna?

Dok se o tome raspravlja, vrijeme prolazi. Institucije se spore oko nadležnosti, pravnih definicija i pouzdanosti dokaza. Protivnik zadržava inicijativu, a napadnuta država reagira na događaje pojedinačno umjesto na obrazac koji oni zajedno stvaraju.

Protivnik ipak ne mora proizvesti svu neizvjesnost obmanom. I bez prikriivanja, vidljivi događaji ne moraju otkrivati dublju političku promjenu koja ih povezuje.

Tukidid razlikuje neposredno iznesene sporove od rasta atenske moći i straha koji je taj rast izazvao kod

**Ilustracija kojom
Ured za mornaričko
obavještajno
djelovanje
Američke ratne
mornarice
promovira
interni program
osmišljen za
obuku analitičara i
testiranje strategija
kroz simulaciju
i igranje uloge
razmišljajućeg
protivnika**

Spartanaca. Pojedinačna kriza može biti stvarna, ali ne mora objasniti zašto se upravo tada pretvara u širi sukob. Iza vidljivog događaja može stajati dugotrajnija promjena odnosa snaga koju akteri počinju doživljavati kao prijetnju. Problem je u tome što se namjere i strahovi ne mogu promatrati neposredno. Akteri vide sposobnosti i postupke, a o namjerama donose zaključke. Obrambena mjera jedne strane drugoj može izgledati kao priprema napada. Protureakcija zatim prvoj strani može izgledati kao potvrda početne sumnje. Profesor međunarodne politike na Sveučilištu Columbia Robert Jervis dokazivao je da se nova informacija uvijek tumači u okviru postojećih predodžbi. Donositelji odluka pokušavaju je uklopiti u već oblikovanu sliku protivnika, vlastitih postupaka i učinaka koje tim postupcima pripisuju. Suzdržanost protivnika može se tumačiti kao dokaz uspješnog odvrćanja, ali i kao prikriivanje pripreme za buduće djelovanje. Magla mira zato ne nastaje samo zato što nema dovoljno činjenica. Nastaje i zato što iste činjenice mogu dobiti različita značenja.

GDJE SE MAGLA MIRA ODRŽAVA?

Magla mira nije vezana uz jednu tehniku djelovanja. Najdulje se održava ondje gdje se politički pritisak razlaže na više sredstava, aktera, događaja i pravnih oblika.

Istaknuti američki politolog Michael J. Mazarr, koji je bio i savjetnik načelnika Združenog stožera američkih oružanih snaga, opisuje sivu zonu kao prostor postupnog djelovanja između uobičajenog političkog natjecanja i otvorenog rata. U tom se prostoru protivnika nastoji oslabiti, prisiliti

ili dovesti pred svršeni čin, bez poteza koji bi nedvojbeno izazvao snažan odgovor.

Siva zona nije prazan prostor između mira i rata. Ona je prostor aktivnog suparništva u kojem svaki pojedini korak može izgledati nedovoljno ozbiljno za snažnu reakciju, dok njihov zajednički učinak postupno mijenja odnos snaga. U tom se prostoru mogu povezivati vojna, politička, gospodarska, obavještajna, kibernetička i informacijska sredstva. Američki vojni teoretičar, umirovljeni časnik Frank G. Hoffman takvo povezivanje različitih vojnih i nevojnih sredstava razmatra u okviru hibridnog djelovanja. Njegova snaga nije samo u raznolikosti instrumenata nego i u tome što različiti dijelovi napadnute države vide različite dijelove cjeline.

Posrednici dodatno otežavaju utvrđivanje odgovornosti. Vanjska sila može pružati novac, oružje, obuku, obavještajne podatke ili političku zaštitu, a da formalno ne postane strana u sukobu. Posrednik pritom ne mora biti pasivan instrument: može imati vlastite interese, djelovati izvan namjera pokrovitelja, izazvati neželjenu eskalaciju ili dobivenu potporu uporabiti za vlastite ciljeve.

U magli mira odgovornost se rijetko skriva potpunom nevidljivošću. Češće se *razrjeđuje* preko posrednika, privatnih aktera, tehničke anonimnosti i vjerodostojnog poricanja. Napadnuta strana može opravdano sumnjati tko stoji iza djelovanja, ali ne raspolagati dokazima dovoljnim za pravni, politički ili saveznički odgovor. Američki profesor analize javnih politika Christopher Paul i njegova zemljakinja socijalna psihologinja Miriam Matthews upozoravaju da cilj informacijskog djelovanja ne mora biti uvjeriti sve u jednu dosljednu laž. Ponekad je dovoljno proizvesti toliki broj tvrdnji, protutvrdnji, izvora i prividnih dokaza da se oslabi povjerenje u mogućnost pouzdanog zaključivanja.

Ako takvo suparništvo postane trajno stanje, može se govoriti o vrućem miru: odnosu u kojem nema izravnog velikog rata, ali konfrontacija se nastavlja drugim sredstvima. Izrazom se u hrvatskoj vojno-strateškoj publicistici koristio i admiral Davor Domazet-Lošo. U ovom se eseju preuzima samo terminološka oznaka, koja se rabi u vlastitom, ograničenom analitičkom značenju, za dugotrajniju konfrontaciju

Prizor s jednog od tečajeva u NATO-ovu Središtu izvrsnosti za modeliranje i simulaciju utemeljenom 2012. godine u Rimu. Iako je primarno usmjereno na podršku NATO savezu i vojnim strukturama, uloga modeliranja i simulacija (M&S) u suvremenom okruženju sve se više širi na civilne aspekte, poput upravljanja krizama, kibernetičke sigurnosti i analize strateških odluka

ispod praga otvorenog velikog rata. Pojmovi, dakle, nisu istoznačni. Siva zona označava prostor djelovanja, hibridno djelovanje, način povezivanja sredstava, posrednici udaljavaju pokrovitelja od neposredne odgovornosti, informacijsko djelovanje otežava zajedničko tumačenje, a vrući mir označava dugotrajnije stanje konfrontacije. Oni ne čine maglu mira sami po sebi. Oni su sredstva i okolnosti koje je produbljuju.

Magla mira nastaje kad država ne može dovoljno pouzdano povezati što se događa, tko za to odgovara, kakvu namjeru djelovanje izražava i koji je odgovor opravdan.

ZAŠTO SUSTAV KASNI?

Protivnik koji djeluje u magli mira ne mora odmah poraziti drugu zemlju. Dovoljno je usporiti njezino razumijevanje situacije. Svaka institucija može djelovati razumno unutar vlastite nadležnosti, a da sustav u cjelini ipak reagira pogrešno. Policija istražuje kriminal. Obavještajna služba prikuplja podatke. Vojska prati promjene sposobnosti. Diplomacija pokušava očuvati odnose. Gospodarske institucije štite tržište. Upravljači infrastrukture otklanjaju tehničke poremećaje. Mediji prate javnu raspravu. No nitko ne mora imati cjelovitu sliku, a ponekad nitko nema ni jasnu ovlast da takvu sliku sastavi. Tada protivnik ne koristi samo vlastite sposobnosti. Koristi i institucionalne granice napadnute države, proceduralnu sporost, različite profesionalne jezike i potrebu da se svaka odluka opravda odvojenim dokazima.

U tome se nalazi najvažnija praktična posljedica magle mira: ugrožavajuće djelovanje može biti prepoznato u dijelovima, a ipak ostati neprepoznato kao cjelina.

Zakašnjenje nije uvijek posljedica nemara. Može biti posljedica načina na koji je sustav organiziran. Svaka institucija raspolaze samo dijelom podataka, primjenjuje vlastite kriterije pouzdanosti i djeluje unutar vlastitih pravnih ovlasti. Ono što je jednoj znak šire kampanje, drugoj može biti tek nedovoljno potvrđena pretpostavka. Protivnik u magli mira ne pokušava samo nanijeti štetu. Pokušava obli-



Foto: NATO Modeling & Simulation Centre of Excellence

OPĆE VOJNE ZNANOSTI

kovati način na koji država razumije štetu, njezin izvor i trenutak u kojem mora djelovati. Njegova meta stoga nije samo infrastruktura, vojna sposobnost ili politička stabilnost. Meta je i sama politička prosudba. Odgovor nije ukinuti institucionalne razlike, a niti da se sva sigurnosna pitanja prenesu u vojnu nadležnost. Institucionalne i pravne granice postoje s razlogom. Potrebno je, međutim, razviti mehanizme koji omogućuju da se različite procjene dovoljno rano usporede, povežu i podvrgnu zajedničkoj prosudbi.

ODGOVOR – KOGNITIVNA SUPERIORNOST

Jedan od načina razvoja takve sposobnosti jesu profesionalne ratne igre - wargaming.

Sposobnost bržeg i pouzdanijeg povezivanja podataka, razumijevanja njihova značenja i pretvaranja tog razumijevanja u kvalitetniju odluku u suvremenoj se vojno-strateškoj misli povezuje s pojmom kognitivne superiornosti. Ona ne znači posjedovanje potpune slike niti nepogrešivost. Označava sposobnost boljeg razumijevanja okruženja, protivnika i vlastitih mogućnosti te donošenja pravodobnijih i kvalitetnijih odluka druge strane.

U tom smislu magla mira opisuje problem, a kognitivna superiornost sposobnost potrebnu za djelovanje u njemu. Profesionalne ratne igre jedan su od načina razvoja i provjere te sposobnosti jer sudionike izlažu nepotpunim informacijama, različitim tumačenjima, nejasnoj odgovornosti i posljedicama vlastitih odluka.

Njihova svrha nije pouzdano predvidjeti budući sukob. Ratna igra nije proročanstvo niti mehanički model koji daje jedan točan odgovor. Njezina je vrijednost u tome što donosite-lje odluka izlaže uvjetima nepotpunih informacija, nejasne odgovornosti, vremenskog pritiska i protivnikove reakcije. Dobro osmišljena ratna igra sudionicima ne daje gotovu sliku situacije. Ona postupno uvodi vojne, političke, gospodarske, kibernetičke i informacijske događaje. Različite institucije mogu dobivati različite podatke. Neki su pouzdani, neki nepotpuni, a neki namjerno pogrešni. Sudionici moraju odlučiti jesu li događaji povezani, postoji li zajednička namjera, tko je odgovoran, je li prijedan prag za djelovanje i kakve bi posljedice njihov odgovor mogao proizvesti.

Time se magla mira ne proučava samo kao pojam. Ona se iskustveno stvara u nadziranom okruženju. Profesionalne ratne igre omogućuju uvježbavanje cijelog lanca odlučivanja: od prepoznavanja raspršenih znakova, preko njihova tumačenja i procjene odgovornosti, do izbora pravodobnog i razmjernog odgovora.

Ratna igra može pokazati gdje institucije ne razmjenjuju informacije, gdje isti događaj različito tumače, tko ima ovlast za odluku, koliko se dugo čeka na potpun dokaz i gdje se početna procjena pretvara u pretpostavku koju više nitko ne preispituje. Može otkriti i suprotnu opasnost: trenutak u kojem sudionici prerano povezuju nepovezane događaje, protivniku pripisuju veću koordinaciju nego što je doista ima ili reagiraju snažnije nego što situacija opravdava.

Cilj stoga nije samo brže prepoznavanje opasnosti. Cilj je kvalitetnije razlikovanje stvarnog obrasca usklađenog ugrožavajućeg djelovanja od slučajnosti, unutarnje krize ili uobičajenog političkog suparništva. Profesionalne ratne igre

Foto: U. S. Army / Jim Shea



**Polaznici škole
za napredne
vojne studije
Američke kopnene
vojske igraju
profesionalnu ratnu
igru 31. ožujka
2026. u bazi Fort
Leavenworth u
Kansasu**

omogućuju ispitivanje pretpostavki, procedura i modela suradnje bez ljudskih žrtava i bez troškova stvarne operacije. One ne mogu zamijeniti terenske vježbe, obavještajni rad, političku prosudbu ni razvoj stvarnih sposobnosti. Mogu ih, međutim, povezati i pokazati gdje bi sustav u stvarnoj krizi mogao zakazati.

Njihova najveća vrijednost nije u tome da pokažu što će se dogoditi, nego da unaprijed otkriju koje bi nas vlastite predodžbe, procedure i institucionalne podjele mogle spriječiti da razumijemo ono što se već događa. Ratne igre ne uklanjaju maglu mira. One omogućuju da se vlastita sposobnost djelovanja u njoj provjeri prije stvarne krize.

RAZBORITOST IZMEĐU ZAKAŠNJENJA I PRETJERIVANJA

Neizvjesnost se nikad ne može potpuno ukloniti. Više senzora, brža komunikacija i veća količina podataka mogu smanjiti pojedine oblike neznanja, ali ne mogu ukinuti protivnikovu volju, obmanu i prilagodbu. Podatak može pokazati što se dogodilo, ali ne mora



Ilustracija: Google Gemini AI

objasniti zašto se dogodilo ni što će protivnik učiniti nakon našeg odgovora.

Američki geopolitički analitičar Edward N. Luttwak upozorava da uspješna mjera potiče protivnika na razvoj protumjera. Postupak koji je donosio iznenađenje ponavljanjem gubi učinak, a odgovor koji je isprva povećavao sigurnost može, nastavi li se bez prilagodbe, početi donositi više troškova nego koristi. Zato upravljanje maglom mira ne traži formulu, nego razboritost.

Razborit donositelj odluke mora razlikovati ono što zna, ono što opravdano pretpostavlja i ono čega se samo boji. Mora procijeniti cijenu pogreške u oba smjera. Nedovoljna reakcija može omogućiti protivniku da postupno promijeni stanje. Pretjerana reakcija može izazvati nepotrebnu eskalaciju, iscrpiti resurse i ugroziti politički poredak koji se pokušava zaštititi. Institucije zato moraju razlikovati činjenicu od procjene, navesti stupanj pouzdanosti, razmotriti alternativna objašnjenja i omogućiti stručno neslaganje. Još važnije, moraju svoje djelomične uvide povezivati prije nego što odvojeni događaji postanu nepovratne činjenice.

Profesionalne ratne igre mogu pomoći upravo u tome. One ne daju gotove odgovore, nego otkrivaju kako sustav zaključuje, gdje kasni, gdje pretjeruje i kako reagira kada protivnik učini nešto neočekivano. Razborita država nije ona koja unaprijed zna svaki protivnikov potez. To je država koja je uvježbala prepoznavanje promjene, koja može povezati raspršene znakove i koja je sposobna djelovati prije potpune izvjesnosti, a da pritom ne izgubi zakonitost, razmjernost i političku samokontrolu. Kognitivna superiornost zato ne znači ukidanje neizvjesnosti. Ona znači

sposobnost da se u neizvjesnosti razumije više, prosudi bolje i djeluje pravodobnije od protivnika, bez gubitka razboritosti i samokontrole.

NAJVEĆE OPASNOSTI

Suvremeni protivnik ne mora odmah prijeći granicu niti formalno objaviti rat. Može postupno smanjivati sigurnost i političku slobodu druge države dok istodobno održava privid da mir još traje. Magla rata zaklanja ono što se događa unutar otvorenog sukoba. Magla mira može zakloniti činjenicu da je sustavno ugrožavajuće djelovanje već počelo. Najveća opasnost nije samo u tome što protivnik skriva svoje postupke. Ona je i u tome što napadnuta država ne uspijeva njihove vidljive dijelove povezati u zajedničko značenje. Odgovor nije proglasiti sve ratom. Ali nije ni čekati takvu razinu dokaza nakon koje je odluka više potvrda nastale štete nego sredstvo njezina sprečavanja. Pitanje magle mira zato nije samo pitanje protivnikovih metoda. Ono je i pitanje vlastitih sposobnosti, institucija i političke razboritosti.

Kognitivna superiornost u takvim okolnostima ne nastaje sama od sebe. Ona se mora razvijati povezivanjem informacija, uspoređivanjem različitih prosudbi, preispitivanjem pretpostavki i uvježbavanjem odlučivanja pod pritiskom. Profesionalne ratne igre u tome ne nude sigurnost. One nude nešto korisnije: mogućnost da vlastite slabosti otkrijemo prije nego što ih otkrije protivnik. Najopasniji rat možda nije onaj čiji početak nismo mogli predvidjeti, nego onaj čiji početak nismo bili spremni priznati. A najkrhkiji mir nije nužno onaj u kojem se još puca, nego onaj u kojem se šutnja pogrešno smatra sigurnošću.

PODLISTAK

POVIJEST SNAJPERA (XIX. DIO)

Među streljačkim naoružanjem XX. stoljeća snajperska puška Walther WA 2000 ističe se kao sustav koji je izazvao iznimno zanimanje struke, ali i ostao operativno marginaliziran

Foto: Open AI

NJEMAČKA SNAJPER

Važnost puške Walther WA 2000 ne može se promatrati samo kroz prizmu tehničkih specifikacija već se mora smjestiti u kontekst europske sigurnosne arhitekture sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Bilo je to doba jačanja asimetričnih prijetnji i urbanog terorizma. Unatoč vrhuncu hladnog rata, neposredna opasnost za zapadnoeuropske demokracije dolazila je od visokomotiviranih terorističkih čelija unutar urbanih središta, što je stvorilo potrebu za redefiniranjem policijskih taktičkih kapaciteta.

TEKST
Ivan Galović

Walther WA 2000 stoga nije evolucija postojećeg vojnog naoružanja, već namjenski inženjerski odgovor na visokorizične talačke krize. Za razliku od vojnih snajperskih sustava – dizajniranih ponajprije da budu robusni, jednostavni za održavanje te za djelovanje na većim udaljenostima – policijski je snajperizam zahtijevao drugačiji pristup: nultu toleranciju na kolateralnu štetu uz trenutačno onesposobljavanje cilja. U tom je smislu model WA 2000 značio vrhunac tehnologije, ali i svojevrsnu slijepu ulicu oružarske filozofije, koja tehničku perfekciju stavlja iznad ekonomske isplativosti i logističke održivosti.

POVIJESNI RAZVOJ SUSTAVA

Razvoj puške Walther WA 2000 izravna je posljedica masakra na Olimpijskim igrama u Münchenu 1972. godine. Neuspjela



Unatoč naprednim inženjerskim rješenjima, operativna povijest modela WA 2000 iznimno je skromna. Zbog visoke cijene i kompleksnog dizajna, preosjetljivog za zahtjevne terenske uvjete, nije doživio širu operativnu uporabu

SKA PUŠKA WA 2000

akcija spašavanja na aerodromu Fürstenfeldbruck – koja je rezultirala smrću devet talaca, uz dva ranije ubijena izraelska sportaša, jednog policajca i pet pripadnika terorističke skupine Crni rujan – razotkrila je katastrofalne taktičke nedostatke zapadnonjemačke policije. Opremljeni neadekvatnim puškama H&K G3 bez ciljnika za noćno gađanje i kvalitetne optike, strijelci nisu mogli precizno djelovati u otežanim uvjetima. Taj je debakl inicirao ustrojavanje elitne antiterorističke postrojbe GSG 9 (*Grenzschutzgruppe 9*) te postavio imperativ razvoja specijalizirane poluautomatske puške koja bi spajala preciznost repetirke s mogućnošću brzog ponavljanja vatre, nužnog za simultano neutraliziranje više ciljeva.

Za razliku od konkurencije, koja je modificirala postojeće vojne platforme, inženjeri tvrtke Carl Walther GmbH iz Ulma odlučili

su početi od nule. Rezultat njihova razvoja, službeno predstavljen 1982. godine pod nazivom WA 2000 (*Walther Automat 2000*), bio je beskompromisan oružni sustav podređen apsolutnoj preciznosti i ergonomiji, neovisno o masi ili cijeni. Odabrana je, za to vrijeme futuristička, bullpup konfiguracija, koja je omogućila ugradnju cijevi pune duljine 650 mm u oružje ukupne duljine samo 905 mm. Time je postignuta iznimna kompaktnost, presudna za taktičko djelovanje iz vozila, helikoptera i skučenih urbanih prostora, bez ikakvih kompromisa u balističkim svojstvima.

Međutim, takav inženjerski perfekcionizam rezultirao je enormnim troškovima proizvodnje. S maloprodajnom cijenom koja se osamdesetih kretala između devet i dvanaest i pol tisuća američkih dolara, puška WA 2000 postala je financijski ne-

PODLISTAK

dostupna čak i elitnim postrojbama s izdašnim proračunima. Zbog neisplativosti, proizvodnja je obustavljena već u studenom 1988., nakon samo šest godina i svega 176 izrađenih primjeraka. Puška WA 2000 ostaje stoga zapamćena kao jedan od najrjeđe serijski proizvedenih modela suvremenog streljačkog naoružanja.

TEHNIČKA ANALIZA SUSTAVA

Walther WA 2000 iznimno je složen mehanički sustav koji integrira inovativna rješenja, ali i specifične inženjerske kompromise. Riječ je o *bullpup* konfiguraciji, u kojoj su zatvarač i spremnik smješteni unutar kundaka, iza rukohvata i okidača. Glavna je prednost takve arhitekture veliko smanjenje ukupne duljine na svega 905 mm, uz zadržavanje cijevi pune duljine od 650 mm. Usporedbe radi, klasične snajperske puške s jednakom duljinom cijevi premašuju 1200 mm. To je policijskim snajperistima dalo neprocjenjivu taktičku prednost pri kretanju kroz uske hodnike, u skućenim prostorima ili pri djelovanju iz vozila. Umjesto tradicionalnog kućišta, oružje koristi dvije paralelne aluminijske šine koje povezuju sve komponente u čvrstu i modularnu nosivu konstrukciju, što je rezultiralo razmjerno velikom masom praznog oružja od gotovo sedam kilograma. Zlatni je standard preciznog streljaštva slobodno plutajuća cijev. Međutim, Waltherovi inženjeri primijenili su na modelu WA 2000 eksperimentalni sustav napregnute cijevi. Cijev je bila fiksirana na oba kraja unutar aluminijske nosive konstrukcije i stavljena pod uzdužnu tenziju kako bi se smanjila amplituda vibracija i povećala krutost bez ekstremnog podebljavanja stijenki. Prva generacija imala je cijev s uzdužnim utorima na vanjskoj stijenci zbog smanjenja mase i boljeg hlađenja. Zagrijavanje je mijenjalo termalnu dinamiku fiksirane cijevi, što je zbog naprezanja unutar spomenutog nosivog sklopa

rezultiralo nepredvidivim mikropomaci-ma točke pogotka. Bilo kakvo, pa i najmanje odstupanje između hladnog hica i naknadnih hitaca neprihvatljivo je za policijsko oružje te namjene i cjenovne kategorije. Stoga je Walther u drugoj generaciji prešao na težu, punu cijev. Oružje funkcionira na načelu posudbe barutnih plinova, s klipom kratkog hoda smještenim ispod cijevi. Opremljeno je rotacijskim zatvaračem sa sedam bradavica, što osigurava iznimno čvrsto bravljenje jakog kalibra poput .300 Win Mag. Sustav sa zatvorenim zatvaračem eliminira kretanje mase neposredno prije opaljenja, što je ključno za visoku preciznost. Zamjenjivi sklop okidača nudio je precizno podešavanje na jednostupanjski ili dvostupanjski rad, sa silom okidanja od 1,2 do 1,4 kg. Time je Walther uspješno riješio uobičajen problem tvrdih i nepredvidivih okidača na oružju *bullpup* konfiguracije, isporučivši mehanizam u rangu najboljih natjecateljskih sustava. Unatoč futurističkom izgledu, ergonomija je pomno razrađena primjenom elemenata izrađenih od visokokvalitetne orahovine. Pištoljski rukohvat s otvorom za palac te podesivi kundak i obrazina omogućavali su biomehaničku prilagodbu strijelcu. Puška nema mehaničke ciljnike, već je opremljena brzokidajućom montažom (*Quick-Detachable*) koja omogućava postavljanje optike bez gubitka nule. Standardno je isporučivana s vrhunskim njemačkim optičkim ciljnikom Schmidt & Bender 2.5-10x56 mm. Dodatnu taktičku prednost osiguravao je dvonožac integriran u gornju šinu kućišta – inovativno rješenje zahvaljujući kojem je težište oružja smješteno ispod točke oslonca, što se i danas smatra iznimnim konceptom.

EVOLUCIJA SUSTAVA KROZ GENERACIJE

Unatoč iznimno maloj seriji, razvoj sustava WA 2000 odvijao se unutar dvije odvojene generacije, što odražava inženjerske napore u otklanjanju uočenih konstrukcijskih nedostataka. Prva generacija prepoznatljiva je po masivnom razbijaču plamena cilindričnog oblika te po cijevi s uzdužnim vanjskim utorima. Njezin se plinski

TAKTIČKO-TEHNIČKE ZNAČAJKE PUŠKE WALTHER WA 2000

Vrsta oružja	poluautomatska snajperska puška (<i>bullpup</i> konfiguracija)
Zemlja podrijetla	Zapadna Njemačka
Proizvođač	Carl Walther GmbH Sportwaffen
Godina uvođenja	1982.
Osnovni mehanizam	posudba barutnih plinova, rotacijski zatvarač (sustav sa zatvorenim zatvaračem)
Duljina puške (mm)	905
Duljina cijevi (mm)	650
Užljebljenje cijevi	prilagođeno odabranom kalibru (standardni desni korak uvijanja)
Kalibar	.300 Winchester Magnum (primarni); 7,62 x 51 mm NATO; 7,5 x 55 mm Swiss
Početna brzina (m/s)	ovisno o kalibru i laboraciji (oko 850 – 950 za .300 Win Mag)
Masa praznog oružja (kg)	6,95
Optički ciljnici	bez mehaničkih; standardno isporučivan s modelom Schmidt & Bender 2.5-10x56 mm
Sustav montaže	brzokidajuća
Učinkoviti domet (m)	više od 700 (ovisno o kalibru); više od 1000 za .300 Win Mag
Preciznost	visoka (uz osjetljivost na termalnu dinamiku cijevi)
Kapacitet spremnika	odvojivi spremnik od 6 metaka (odnosno 5 za kalibar .300 Win Mag)
Dodatna oprema	integrirani dvonožac, razbijač plamena, podesivi drveni ergonomski elementi

sustav na terenu pokazao preosjetljivim, sklonim zaprljanju te problemima s povratnim udarom plinova, što je ozbiljno narušavalo pouzdanost oružja.

Kao odgovor na te izazove, Walther je na drugoj generaciji uveo modifikacije. Prva je znatno robusniji plinski sustav, koji je smanjio trzaj i povećao pouzdanost, a druga konvencionalniji razbijač plamena. Inženjeri su odustali od uzdužnih utora. Puna i teža cijev u sinergiji s novim plinskim mehanizmom osigurala je iznimnu termalnu stabilnost, čime je uspješno riješen problem pomaka nule. Poboľšan je i dizajn dvonošca te ergonomija drvenih elemenata. Zbog tih se poboljšanja druga generacija smatra tehnički nadmoćnijom, čime je znatno podignuta ukupna operativna pouzdanost sustava.

KALIBRI I BALISTIKA U POLICIJSKOJ UPORABI

Ključan je bio i odabir kalibra. Iako je postojala inačica u standardnom NATO-ovu kalibru 7,62 x 51 mm (.308 Winchester) te švicarskom 7,5 x 55 mm, puška je optimizirana za .300 Winchester Magnum. To je bio radikalan odmak od tadašnje policijske uporabe, koja se vezivala uz kalibar .308 Win. Snažniji .300 Win Mag nudi znatno položeniju putanju i veću kinetičku energiju, što u policijskom kontekstu smanjuje potrebu za korekcijom pada zrna na srednjim udaljenostima te osigurava bolju probojnost zapreka (poput automobilskih stakala ili lakših građevinskih materijala) uz zadržavanje energije za neutralizaciju cilja. Zahvaljujući cijevi dugoj 650 mm, oružje je maksimalno iskorištavalo balistički potencijal tog snažnog kalibra, osiguravajući visoke izlazne brzine i stabilnost projektila.

Ipak, tako snažan kalibar na poluautomatskoj platformi donio je specifične izazove. Snažniji trzaj i brže zagrijavanje cijevi dodatno su opterećivali osjetljivi sustav napregnute cijevi. U konačnici, kapacitet odvojivog spremnika od šest metaka, odnosno pet za kalibar .300 Win Mag, značio je nužan taktički kompromis između potrebne vatrene moći i zadržavanja kompaktnih dimenzija oružja.

KORISNICI I OPERATIVNA POVIJEST

Unatoč naprednim inženjerskim rješenjima, stvarna operativna povijest modela WA 2000 ostala je iznimno skromna. Oružje su u vrlo ograničenom broju usvojili tek pojedini zapadno-njemački specijalni interventni timovi (SEK), dok je uporaba u elitnoj postrojbi GSG 9 nepotvrđena i svedena pretežno na ocjenjivanje. Širu uporabu kočila je prije svega astronomska nabavna cijena: 9000 dolara, tj. nekoliko puta više od tadašnjih standardnih snajperskih sustava. Policijske uprave nisu mogle opravdati toliki izdatak za oružje koje je, u odnosu na znatno jeftiniju konkurenciju, pružalo neznatnu taktičku prednost. Osim toga, kompleksan dizajn oružja ocijenjen je preosjetljivim za teške terenske uvjete. Zbog toga WA 2000 nikad nije doživio širu operativnu uporabu. Posljedica je tog komercijalnog neuspjeha to da se većina od svega 176 proizvedenih primjeraka nalazi u privatnim kolekcijama, služeći isključivo kao statusni simbol i ekskluzivna investicija.

USPOREDNA ANALIZA

Prilikom analize snajperskog sustava Walther WA 2000 neizbježna je usporedba s izravnim konkurentom, puškom

Heckler & Koch PSG-1 (*Präzisionsschützengewehr*). Iako su oba oružja razvijena kao izravan odgovor na teroristički napad u Münchenu 1972., i to za potrebe specijalnih policijskih postrojbi, njihovi su inženjerski pristupi bili diametralno suprotni. Model PSG-1 iznimno je modificirana inačica dokazane vojne puške G3. Zadržan je provjereni sustav odgođenog trzaja s valjcima, ali uz integraciju ojačanog kućišta, teške visokoprecizne cijevi i modificiranog zatvarača za tiho zatvaranje. Nasuprot tome, WA 2000 potpuno je namjenski i inovativan dizajn, koji se temeljio na *bullpup* konfiguraciji i mehanizmu posudbe plinova uz rotacijski zatvarač.

Taktičke dimenzije i ergonomija otkrivaju daljnje razlike. Zahvaljujući *bullpup* konfiguraciji, WA 2000 bio je iznimno kompaktan (905 mm), što ga je činilo, u odnosu na glomazni model PSG-1 dug 1230 mm, znatno pogodnijim za rukovanje u urbanim područjima. Ipak, masa puške PSG-1, koja je prelazila osam kilograma, omogućila je iznimnu apsorpciju trzaja, što je ključan preduvjet za brzo ispaljivanje drugog hica. Što se tiče balističke preciznosti, tvrtka Heckler & Koch jamčila je impresivnu grupu od 50 pogodaka unutar kruga od 80 mm na udaljenosti od 300 metara. Iako je model WA 2000 teoretski nudio sličnu ili bolju preciznost, posebice s odabranim jakim streljivom .300 Win Mag, u praksi se pokazao osjetljivim na pregrijavanje. Ono je mijenjalo termalnu dinamiku cijevi i izazivalo nepredvidive mikropomake točke pogotka unutar aluminijske nosive konstrukcije. S druge strane, u surovim uvjetima taktičke eksploatacije, PSG-1 pokazao se neusporedivo pouzdanijim sustavom.

Komercijalni rezultat u konačnici je bio nedvosmislen. Unatoč iznimno visokoj cijeni – koja je i dalje bila osjetno niža od astronomske cijene WA 2000 – model PSG-1 postao je jedan od najzastupljenijih policijskih snajperskih sustava u svijetu te je uveden u elitne postrojbe. Istodobno je Walther WA 2000 ostao tek egzotičan raritet. Tržište je presudilo u korist konvencionalnijeg, dokazanog i robusnijeg inženjerskog rješenja tvrtke Heckler & Koch.

Walther WA 2000 jedinstven je primjer u povijesti proizvodnje oružja. Svjedoči o trenutku kad su ambicija i tehnički perfekcionizam potpuno zasjenili ekonomske i logističke realnosti. Proizišao iz tragičnih iskustava minihenskog masakra, taj snajperski sustav utjelovljuje specifičan njemački pristup rješavanju taktičkih izazova: tehnološki je nadmoćan i beskompromisno precizan, no istodobno ekstremno složen i financijski neodrživ.

Unatoč neznatnom tragu u stvarnim kriznim situacijama – gdje su dominirali znatno pristupačniji konkurenti – utjecaj modela WA 2000 na razvoj preciznog naoružanja ostaje neosporan. Sustav je nedvojbeno dokazao da *bullpup* konfiguracija može pružiti vrhunsku preciznost, da poluautomatski mehanizam može parirati klasičnim repetirkama te da modularnost ima legitimno mjesto u policijskom arsenalu. Danas su primjerci tog oružja, kako je spomenuto, kolekcionarski raritet te trajan podsjetnik na vrijeme kad se smatralo da napredna tehnologija može riješiti svaki sigurnosni problem, pod uvjetom da proračun to dopušta. U konačnici, WA 2000 nije podbacio inženjerski, već na tržištu. Tehnički je bio iznimno izveden, ali preskup.



REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE

Na temelju članka 52. stavka 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18, 125/19, 155/23, 158/23, 14/24 i 136/25) i točke VIII. Odluke o osnivanju Povjerenstva Ministarstva obrane za utvrđivanje prijedloga kandidata za imenovanje odnosno upućivanje na dužnosti vojnog izaslanika i druge vojno-diplomatske dužnosti te dužnosti u međunarodnim organizacijama i vojnim predstavništvima, KLASA: 023-03/25-03/1, URBROJ: 512-01-25-232 od 5. svibnja 2025., objavljuje

INTERNI OGLAS

za popunu dužnosti u Vojnom predstavništvu pri NATO-u i EU-u, Stalno predstavništvo Republike Hrvatske pri Organizaciji Sjevernoatlantskog ugovora, Bruxelles, Kraljevina Belgija

1. Vojno predstavništvo Republike Hrvatske pri NATO-u i EU-u, Stalno predstavništvo Republike Hrvatske pri Organizaciji Sjevernoatlantskog ugovora, Bruxelles, Kraljevina Belgija

Naziv radnog mjesta: stožerni časnik za operacije,
Odjel za EU, ustrojbeni čin: pukovnik
Uvjeti:

- treća razina vojne izobrazbe za časnike - Intergranska zapovjedno-stožerna izobrazba (IZSI)
- znanje engleskog jezika: STANAG 3232 (ili zbroj vještina ne manji od 10) ili ALCPT 85 %
- nacionalni certifikat: TAJNO
- NATO certifikat: SECRET
- EU certifikat: SECRET
- najmanje 3 godine iskustva rada u području obrambenog planiranja razini GS OSRH ili zapovjedništva grane OS (odnosno zapovjedništva iste razine)
- da za vrijeme službe u inozemstvu neće ispuniti uvjete za prestanak službe po sili zakona u skladu sa zakonom kojim se uređuju prava iz mirovinskog osiguranja DVO
- ostali uvjeti propisani opisom poslova.

2. Vojno predstavništvo Republike Hrvatske pri NATO-u i EU-u, Stalno predstavništvo Republike Hrvatske pri Organizaciji Sjevernoatlantskog ugovora, Bruxelles, Kraljevina Belgija

Naziv radnog mjesta: stožerni časnik za KIS, Odjel za NATO, ustrojbeni čin: pukovnik
Uvjeti:

- treća razina vojne izobrazbe za časnike
- znanje engleskog jezika: ALCPT 85 % ili STANAG 3232 (ili zbroj vještina ne manji od 10)
- nacionalni certifikat: TAJNO
- NATO certifikat: SECRET
- EU certifikat: SECRET
- najmanje tri godine iskustva u radu iz područja KIS-a

i srodnih disciplina (kibernetičkih operacija ili informacijske sigurnosti)

- da za vrijeme službe u inozemstvu neće ispuniti uvjete za prestanak službe po sili zakona u skladu sa zakonom kojim se uređuju prava iz mirovinskog osiguranja DVO
- ostali uvjeti propisani opisom poslova.

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: kolovoz 2027. na rok do četiri godine

Osim propisanih uvjeta kandidati moraju ispunjavati uvjete iz članka 34. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

Prijave s dokazima za ispunjavanje navedenih uvjeta zainteresirani kandidati dostavljaju na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Uprava za ljudske potencijale, Sektor za razvoj i upravljanje ljudskim potencijalima, Stančićeva 6, 10 000 Zagreb.

Rok za podnošenje prijava je 14 dana od dana objave u Hrvatskom vojniku.

Kandidati koji ispunjavaju formalne uvjete bit će pozvani na razgovor pred Povjerenstvom Ministarstva obrane za utvrđivanje prijedloga kandidata za imenovanje odnosno upućivanje na dužnosti vojnog izaslanika i druge vojnodiplomatske dužnosti te dužnosti u međunarodnim organizacijama i vojnim predstavništvima koji će se održati na hrvatskom i engleskom jeziku.

Napomena: zainteresirani kandidati moraju imati važeći rezultat testiranja znanja engleskog jezika (STANAG test vrijedi pet godina od testiranja, a ALCPT test šest mjeseci od testiranja), odnosno dokaz o njemu dostaviti do zaključenja internog oglasa.



REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE

Na temelju članka 52. stavka 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13., 75/15., 50/16., 30/18., 125/19., 155/23., 158/23., 14/24. i 136/25.) i točke VIII. Odluke o osnivanju Povjerenstva Ministarstva obrane za utvrđivanje prijedloga kandidata za imenovanje odnosno upućivanje na dužnosti vojnog izaslanika i druge vojno-diplomatske dužnosti te dužnosti u međunarodnim organizacijama i vojnim predstavništvima, KLASA: 023-03/25-03/1, URBROJ: 512-01-25-232 od 5. svibnja 2025., objavljuje

INTERNI OGLAS

za popunu dužnosti u nacionalnim vojnim predstavništvima Republike Hrvatske

1. Nacionalni vojni predstavnik RH, ustrojbeni čin: brigadir, Nacionalno vojno predstavništvo Republike Hrvatske pri Savezničkom zapovjedništvu za operacije (ACO), Mons, Kraljevina Belgija

Uvjeti:

- osobni čin: brigadir/kapetan bojnog broda
- treća razina vojne izobrazbe za časnike - Intergranska zapovjedno-stožerna izobrazba (IZSI)
- obvezna razina znanja engleskog jezika: ALCPT 85 %
- poželjna razina znanja engleskog jezika: STANAG: 3332
- sigurnosni certifikat: NATO SECRET
- da za vrijeme službe u inozemstvu neće ispuniti uvjete za prestanak službe po sili zakona u skladu sa zakonom kojim se uređuju prava iz mirovinskog osiguranja DVO
- ostali uvjeti propisani opisom posla.

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: srpanj 2027. s trajanjem mandata najdulje do četiri godine.

2. Nacionalni vojni predstavnik RH, ustrojbeni čin: brigadir, Nacionalno vojno predstavništvo RH pri Savezničkom zapovjedništvu za transformacije, ACT, Norfolk, Sjedinjene Američke Države

Uvjeti:

- osobni čin: brigadir/kapetan bojnog broda
- treća razina vojne izobrazbe za časnike - Intergranska zapovjedno-stožerna izobrazba (IZSI)
- obvezna razina znanja engleskog jezika: STANAG 3333
- poželjna razina znanja engleskog jezika: STANAG: 4444
- sigurnosni certifikat: TAJNO, COSMIC TOP SECRET/ATOMAL
- da za vrijeme službe u inozemstvu neće ispuniti uv-

jete za prestanak službe po sili zakona u skladu sa zakonom kojim se uređuju prava iz mirovinskog osiguranja DVO

- ostali uvjeti propisani opisom posla.

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: listopad 2027. s trajanjem mandata najdulje do četiri godine.

Osim propisanih uvjeta kandidati moraju ispunjavati uvjete iz članka 34. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

Prijave s dokazima za ispunjavanje navedenih uvjeta zainteresirani kandidati dostavljaju na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Uprava za ljudske potencijale, Sektor za razvoj i upravljanje ljudskim potencijalima, Stančićeva 6, 10 000 Zagreb.

Rok za podnošenje prijava je 14 dana od dana objave u Hrvatskom vojniku.

Kandidati koji ispunjavaju formalne uvjete bit će pozvani na razgovor pred Povjerenstvom Ministarstva obrane za utvrđivanje prijedloga kandidata za imenovanje odnosno upućivanje na dužnosti vojnog izaslanika i druge vojnodiplomatske dužnosti te dužnosti u međunarodnim organizacijama i vojnim predstavništvima koji će se održati na hrvatskom i engleskom jeziku.

Napomena: zainteresirani kandidati moraju imati važeći rezultat testiranja znanja engleskog jezika (STANAG test vrijedi pet godina od testiranja, a ALCPT test šest mjeseci od testiranja), odnosno dokaz o njemu dostaviti do zaključenja internog oglasa.

DOMOVINSKI RAT

VJERAN

VUKOVARU I DUNAVU

TEKST Ivan Šurbek

FOTO privatna arhiva Tomislava Baumgertnera

Hrvatski veslački klub Vukovar jedan je od četiri kluba koji su 2026. godine dobili priznanje za poseban doprinos u obrani domovine

Priznanje za poseban doprinos u obrani domovine, koje zajednički dodjeljuju Ministarstvo hrvatskih branitelja i Hrvatski olimpijski odbor, ove je godine u ime Hrvatskog veslačkog kluba Vukovar primio Tomislav Baumgertner – čovjek čiji je život, baš kao i život njegova kluba, neraskidivo vezan uz Vukovar, Dunav i Domovinski rat. Veslač od svoje 14. godine, poslije trener i veslački sudac, u ratu je izgubio gotovo sve što su klub i grad nekad bili. U ratu je proživio i najveću osobnu tragediju, gubitak sina Tomislava. Njegova priča – ispričana mirno, bez patetike, ali s težinom koja se ne da sakriti – priča je o obitelji, klubu i gradu koji su, unatoč svemu, ostali na Dunavu. Tomislav Baumgertner Brko u razgovoru za *Hrvatski vojnik* opisuje početke ratnih zbivanja, kad je veslački klub služio kao punkt Zbora narodne garde, te kako je objekt stradao u napadima. Posebno bolan dio priče odnosi se na obiteljsku tragediju, odnosno gubitak sina Tomislava, koji je zarobljen u vukovarskoj bolnici i pogubljen na Ovčari. Unatoč neopisivoj patnji, Baumgertner objašnjava kako su, s preživjelim veslačkim prijateljima, tijekom progonstva u Zagrebu i uz pomoć sportskih prijatelja i Hrvatskog veslačkog saveza, uspostavili daljnji život Hrvatskog veslačkog kluba Vukovar.

KLUB KAO OBITELJSKA TRADICIJA

Tomislav Baumgertner učlanio se 1964. u Hrvatski veslački klub Vukovar. Imao je tad 14 godina i slijedio je put svojeg oca, koji je i sam bio veslač. Otac je, priznaje uz osmijeh, u početku više priželjkivao da se sin posveti glazbi – i sam je svirao trombon – no sina je ipak povuklo veslanje i Dunav.

Ta se obiteljska tradicija nastavila i u sljedećoj generaciji. Baumgertner i njegova prva supruga Vesna imali su blizance, sina Tomislava i kćer Helenu, rođene 27. studenog 1973. godine. Oboje su, poput oca, postali članovi Veslačkog kluba Vukovar čim su za to dorasli – kra-

jem sedmog i početkom osmog razreda, sa 13 godina.

Baumgertner se veslanjem bavio do 1970., a dvije godine poslije počinje raditi kao mladi trener. Trenerski posao prekinuo je 1973. godine odlazak u vojsku, gdje je proveo 11 mjeseci. Po povratku ponovno počinje raditi kao trener. Ističe da mu je to bio dopunski posao, uz redovni posao strojara na održavanju u tadašnjoj tvornici pneumatika u Borovu.

Da bi mogao nastaviti rad kao trener, morao je završiti i formalnu trenersku edukaciju, koja je trajala četiri semestra – prvi u Zadru, ostale u Zagrebu na Kineziološkom fakultetu, pod vodstvom profesora Jaroslava Laštovice. Kroz njegove ruke i ruke kolega prošle su i posade koje su nosile dres tadašnje državne reprezentacije: muški dvojac bez kormilara na susretu u Bledu, a 1987., na Univerzijadi u Zagrebu, dvije veslačice iz njegove posade postale su članice reprezentacije, iako bez medalje. Klub je smješten preko puta parka i dvorca Eltz – mjesto koje će, samo nekoliko godina poslije, postati i njegovo ratno uporište.

POČETAK DOMOVINSKOG RATA

Kad je 1991. izvršena agresija na Vukovar i počeo Domovinski rat, Baumgertner se

Kad je 1991. izvršena agresija na Vukovar i počeo Domovinski rat, Baumgartner se odmah priključio Zboru narodne garde. Prostorije Veslačkog kluba Vukovar pretvorile su se u mjesto okupljanja članova i simpatizera kluba koji su ostali braniti grad

HRVATSKI OLIMPIJSKI ODBOR



odmah priključio Zboru narodne garde. Prostorije kluba pretvorile su se u mjesto okupljanja članova i simpatizera kluba koji su ostali braniti grad. Tu su se organizirali i tu je, kako kaže, počeo njegov ratni put. U prvim mjesecima rata, dok grad još nije bio razoren, kroz klub su prolazili i mladi vojnici tadašnje JNA koji su pobjegli iz vukovarske vojarne. Baumgartner i suborci prihvaćali su ih, preoblaćili u civilnu odjeću koju su dobivali iz obližnje robne kuće Nama te ih pitali žele li ostati u Vukovaru ili se vratiti kućama. Većina je birala povratak,

a prijevoz do Vinkovaca organiziran je kukuruznim putem jer je Vukovar bio okružen srpskim selima i neprijateljskim postrojbama. Klub je tijekom svakodnevnih napada na grad bio izložen topničkoj i zračnoj vatri s druge strane Dunava. Stradao je u granatiranju 14. rujna 1991. godine. Baumgartner i njegovi ljudi premjestili su se na položaj na Sajmi-

DOMOVINSKI RAT

štu, u blizini vojarne, a potom, krajem rujna, u Vatrogasni dom Vukovar, gdje su ostali do samog kraja obrane grada. Slijedio je trenutak proboja: "Išli smo 17. navečer iz Vukovara prema Vinkovcima, kroz njive zasijane kukuruzom. Idućeg popodneva došli smo u Vinkovce. Tamo su nas dočekali, prenoćili smo, dali su nam nove odore jer su naše bile uništene. Uputili smo se prema Zagrebu – prenoćili smo u Đakovu, i iz Đakova nastavili do Zagreba, u vojarnu na Borongaju", kaže.

OSOBNJA TRAGEDIJA I GUBITAK KOJEM NEMA LIJEKA

U trenutku kad je stigao u Zagreb, Baumgartner nije znao gdje mu je obitelj. Otac mu je završio u logoru. Sin Tomislav, kojeg su odmalena zvali Bato, u to je vrijeme bio na osiguranju saniteta u vukovarskoj bolnici. Ondje je kao medicinska sestra radila Batina majka Vesna, koja je od prvih dana rata bila uključena u zbrinjavanje ranjenika, još od 2. svibnja 1991. i događaja u Borovu Selu. Kći Helena bila je u Bogdanovcima, koji su pali desetak dana prije Vukovara, a s ostalim mještanima izbjegla je prema Vinkovcima i dalje do Zagreba.

Sina je, govori Baumgartner, još u proljeće 1991. pokušavao odvesti iz grada – nudio mu je odlazak rodbini u Italiju, a preko Crvenog križa mladić je nakratko boravio i u Dugoj uvali. No mladi je Tomislav svaki put birao povratak u Vukovar kako bi se priključio obitelji i prijateljima – dijelu kojih, kako se poslije pokazalo, taj povratak također nije bilo suđeno preživjeti.

"Govorio sam mu: 'Tomislave, hajde da te pošaljemo, imam sestričnu u Italiji.' On nije želio otići", govori nam. Preko Crvenog

Klub je izgubio sljedeće članove:

Emil Aleksander



19.08.1958. – 15.11.1991.

Vladimir Bajrak



03.09.1936. – 02.10.1991.

Stjepan Banković



17.04.1928. – 17.11.1991.

Josip Batarelo



12.03.1947. – 20.11.1991. (mrtav)

Tomislav Baumgartner ml



27.11.1973. – 20.11.1991.

Željko Begov



30.09.1958. – 20.11.1991.

Stjepan - Branko Bergman



07.10.1947. – 18.11.1991.

Antun Čondić



06.06.1954. – 19.11.1991. (mrtav)

Vedran Galić



29.05.1973. – 20.11.1991.

Alfred Hill



14.05.1956. – 16.10.1991.

Marko Jakumetović



21.09.1938. – 19.11.1991. (mrtav)

Branko Jovanović



04.02.1955. – 19.11.1991.

Zorislav Jugo



29.11.1960. – 03.11.1991.

Željko Jurela



30.06.1956. – 20.11.1991.

Damir Kiralj



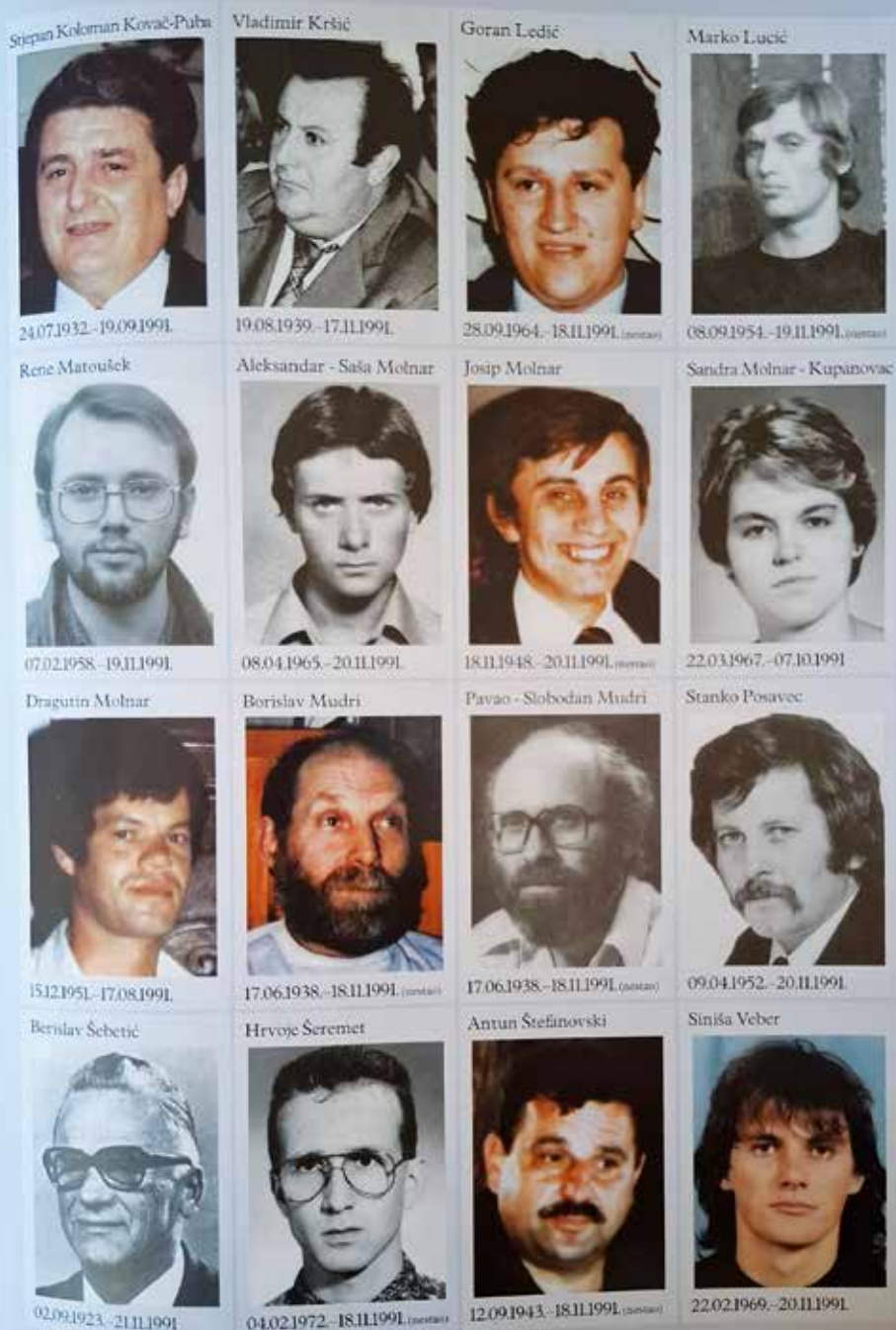
10.03.1964. – 20.11.1991. (mrtav)

Ivan Kovač



18.06.1953. – 19.11.1991.

Baumgertnerova poruka mladima ide i izvan sporta. Osvrćući se na ponovno uvođenje vojnog roka, koji nikad zapravo nije bio ukinut nego samo zamrznut, poručuje da bi bilo dobro da se što više mladih ljudi, bez obzira na to završavaju li srednju školu ili fakultet, odazove obuci



Od svih vukovarskih sportskih klubova veslački je dao najveći broj članova koji su sudjelovali u obrani domovine. Čak 32 njegova člana poginula su ili ubijena, a neki od njih još uvijek nisu pronađeni. To su bili: Emil Aleksander, Vladimir Bajrak, Stjepan Banković, Josip Batarel, Tomislav Baumgertner ml., Željko Begov, Stjepan Branko Bergman, Antun Čondić, Vedran Galić, Alfred Hill, Marko Jakumetović, Branko Jovanović, Zorislav Jugo, Željko Jurela, Damir Kiralj, Ivan Kovač, Koloman Kovač-Puba, Vladimir Kršić, Sandra Kupanovac Molnar, Goran Ledić, Marko Lucić, René Matoušek, Dragutin Molnar, Josip Molnar, Saša Molnar, Borislav Mudri, Pavao Slobodan Mudri, Stanko Posavec, Berislav Šebetić, Hrvoje Šeremet, Antun Štefanovski i Siniša Veber.

križa nakratko je boravio u Dugojuvali s prijateljem, bili su ondje možda dva tjedna, ali i tad se vratio u Vukovar – autobusom do Županje. Mene su zvali telefonom da dođem po njih i nije mi preostalo ništa drugo. Pitao sam dečke: 'Vidite li gdje ste došli?' I prošli smo kroz atare od Županje do Vinkovaca, pa opet Kukuruznim putem do Bogdanovaca i Vukovara", svjedoči. Tomislav Bato je, zajedno s ranjenicima i osobljem bolnice, zarobljen i odveden na Ovčaru, gdje je strijeljan – no obitelj je punu istinu doznala tek godinama poslije. Do konačne potvrde da su zarobljenici s Ovčare doista strijeljani došlo se tek 1996., a do identifikacije posmrtnih ostataka iduće godine. Majka i sestra morale su dati uzorke krvi

DOMOVINSKI RAT

koji su, s obzirom na to da se DNK analiza u Hrvatskoj još nije provodila, poslani na obradu u Sjedinjene Američke Države. Nalazi su stigli nakon dva mjeseca, a Tomislav je u svibnju 1997. pokopan na zagrebačkom Mirogoju. Ubijen je, dakle, na Ovčari te 1991., sedam dana prije nego što bi napunio 18 godina.

Na pitanje kako je pronalazio snagu da nastavi dalje i kako se danas nosi s gubitkom, Baumgartner ne uljepšava odgovor: "Nije mi ništa lakše. Kažu da vrijeme liječi rane – možda za neke rane i liječi, ali za ovakvu tragediju nema teorije da liječi. Ja njega nisam zaboravio, niti ću ikad zaboraviti. Draže bi mi bilo da je on meni došao zapaliti svijeću na grob, a ne obratno." Rat mu je odnio i bliskog suradnika iz kluba: trenerskog kolegu Josipa Batarela, također strijeljanog na Ovčari. Cijeli rat u Vukovaru proveo je i s drugim trenerskim kolegom Josipom Tomićem Jozom. Uz trenerski posao, Joza je radio i kao kinooperater, a bio je i strastven lovac.

"Bio je sa mnom cijelo vrijeme rata. Čak mi je dao prvu pušku – svoju lovačku, dok nisu stigli kalašnjikovi", prisjeća se.

ŽIVOT IZNOVA

Po povratku iz rata Baumgartner je neko vrijeme bio na skrbi u Hrvatskoj vojsci, nakon čega je prešao raditi u 40. brigadu veze u Samoboru, gdje je ostao sve do umirovljenja u srpnju 2006. Trenerski posao, priznaje, više nije mogao nastaviti. "Nakon svega što se dogodilo nisam imao volje ni snage za to", ističe. No veslački sudački ispit položio je još prije rata i tu je dužnost, za razliku od trenerske, zadržao do danas: redovito sudi na regatama, a uskoro ga očekuje i ona u Ogulinu.

Život je, unatoč svemu, krenuo dalje. Kćer Helena udala se i danas ima dva sina. Sam Baumgartner 1996. se ponovno oženio, suprugom Jasenkom, s kojom ima sina Frana, uspješnog i ostvarenog čovjeka, oženjenog i oca dvojice sinova. Početkom ove godine Fran se sa suprugom i djecom preselio u Vukovar. Suprugina je obitelj iz Vukovara, a Fran ondje nastavlja raditi u struci. Sam Tomislav Baumgartner Brko danas živi izvan Vukovara, no, kaže, često je ondje, u klubu koji mu je, kako i sam priznaje, ostao pravi dom.

KLUB DANAS I PORUKA MLADIMA

HVK Vukovar danas vodi mladi trener, diplomirani kineziolog, uz pomoćnika koji je završio trenerski tečaj Hrvatskog olimpijskog odbora. Njih dvojica okupljaju djecu i obilaze škole, no suočavaju se s izazovom koji je zajednički većini manjih sredina – Vukovar nema puno djece, a ona se raspoređuju na mnoštvo sportova, od nogometa i rukometa do gimnastike i dizanja utega. Baumgartner priznaje da velik broj



Jedna od najljepših priča vezanih uz klub i poslijeratni život Vukovara je veteranska regata koja se Dunavom vozi od 2004. godine

mladih koji počnu trenirati veslanje odustane nakon kratkog vremena. Privuku ih drugi sportovi, no on vjeruje da je važno zadržati i ohrabriti one najustrajnije – jer upravo od njih, kaže, mogu doći budući rezultati.

Baumgartnerova poruka mladima ide i izvan sporta. Osvrćući se na ponovno uvođenje vojnog roka, koji nikad zapravo nije bio ukinut nego samo zamrznut, poručuje da bi bilo dobro da se što više mladih ljudi, bez obzira na to završavaju li srednju školu ili fakultet, odazove obuci: "Ne moraju ratovati, ali dobro je da budu obučeni – ako ikad dođe do toga, da znaju obraniti sebe, svoju obitelj, svoj grad i svoju državu." Vjeruje da će djeca vukovarskih branitelja, poput njegova sina Frana, koji je zbog godina to iskustvo već premašio, i dalje nastaviti tu vezu s Hrvatskom vojskom.

MARATON DUG 34 KILOMETRA

Jedna od najljepših priča vezanih uz klub i poslijeratni život Vukovara je veteranska regata koja se Dunavom

Regata je prerasla u pravi maraton s više kategorija: veteranskom, klupskom, gradskom, juniorskom (do 18 godina), a povremeno i mješovitom, s posadama sastavljenim od muških i ženskih veslača



Slika potpuno devastiranog Veslačkog doma HVKV u rano proljeće 1992.

vozi od 2004. godine. Ideja je potekla od Tomislava Baumgertnera i njegova prijatelja Borisa Martina, kojemu je i sam nekoć bio trener. Boris je otac hrvatskog veslača i osvajača olimpijskih medalja Damira Martina, koji je 1991. imao je tek tri godine.

“Boro mi je jednog dana rekao: ‘Brko, hajde da napravimo regatu kakve nema u Hrvatskoj – vozimo od Vukovara do Iloka’”, prisjeća se Baumgertner. “Prva regata održana je 2004., nakon što je u prosincu 2003. dovršena zgrada kluba”, dodaje.

“Na 34 kilometra dugoj dionici Dunavom natjecalo se osam osmeraca, svi iz Hrvatske. S obzirom na duljinu staze, dogovoreno je da posade drže ujednačen tempo većim dijelom puta, a pravo natjecanje odvija se na zadnjih nekoliko kilometara prema Iloku”, objašnjava nam.

Iz godine u godinu broj prijavljenih posada rastao je. Počelo je s 12, 18, u jednom trenutku i 29 – a s vremenom su se pridružili i klubovi iz Mađarske, Slovenije i Njemačke. Regata je danas prerasla u pravi maraton s više kategorija: veteranskom, klupskom, gradskom, juniorskom (do 18 godina), a povremeno i mješovitom, s posadama sastavljenim od muških i ženskih veslača. Datum održavanja svjesno je vezan uz obljetnicu ustrojavanja 204. vukovarske brigade, krajem rujna ili početkom listopada, kao dan sjećanja na sve koji su u nju bili uključeni.

Zadnjih godina regata zbog nevremena, snažnog sjeveroistočnog vjetrova zvanog dolnjak, koji na Dunavu zna podignuti valove visoke i do metar, dva puta nije održana. Baumgertner izražava nadu da će se ove godine, uz nizak vodostaj, ponovno veslati,

jer, kako ističe, riječ je o nečemu zaista predivnom.

PRIZNANJE KOJE PUNO ZNAČI

Baumgertner je od Hrvatskog veslačkog saveza i Zagrebačkog veslačkog saveza već dobio priznanje za doprinos u obrani Hrvatske, no ovogodišnje priznanje Ministarstva hrvatskih branitelja i Hrvatskog olimpijskog odbora, kaže, ima posebnu težinu: “Drago mi je što su se sjetili da ima jedan Vukovarac koji je od svoje 14. godine u veslanju – kao veslač, kao trener i kao veslački sudac.” Priznanje nije stiglo samo njemu osobno. I sam klub primio je nagradu Hrvatskog veslačkog saveza za sudjelovanje u Domovinskom ratu. Od svih sportskih klubova u Vukovaru – nogometnih,

rukometnih, odbojkaških, gimnastičkih, stolnoteniskih – upravo je HVK Vukovar dao najviše članova koji su sudjelovali u ratu: njih 32, od kojih su mnogi ubijeni, a neki ni do danas nisu pronađeni. Njihova se imena i fotografije nalaze u monografiji objavljenoj u povodu 100. obljetnice kluba.

Ni sama zgrada kluba nije prošla bez štete tijekom teške i bolne povijesti grada. U njoj je 1986. godine izbio požar, prouzročen eksplozijom kondenzatora u perilici rublja u stanu domara unutar kluba. Nekoliko godina nakon toga, tijekom rata, devastirala su je granatiranja s druge strane Dunava. Ono što je od zgrade ostalo, poslije rata pomogli su sanirati prijatelji kluba, a potpuna obnova dovršena je u prosincu 2003. godine. HVK Vukovar danas je, prema riječima Tomislava Baumgertnera, jedini klub u gradu čija je zgrada, zajedno sa zemljištem na kojem stoji, u potpunom vlasništvu samog kluba. Veslački klub simbol je kontinuiteta zajednice koja je, unatoč svemu što je izgubila, ostala vjerna Vukovaru i Dunavu.

Priča Tomislava Baumgertnera i njegova kluba nije samo svjedočanstvo o pretrpljenoj patnji i nenadoknadivim gubicima. Trajan je spomenik nesalomljivom duhu, sportskoj ljubavi i odanosti Vukovaru, koja je ostala jača od svih ratnih stradanja.

PJESME KOJE SU OBILJEŽILE DOMOVINSKI RAT

KAD OSTAVIŠ NEKI DOBAR TRAG U ŽIVOTU, RADIŠ DOKLE MOŽEŠ

Vladimir Kočiš Zec u iskrenom razgovoru prisjeća se stvaranja antiratne pjesme *Gospodine generale*, zlatnih dana Novih fosila i neprolazne ljubavi prema glazbi koja ga i danas pokreće

U razgovoru s Vladimirom Kočišem Zecom nemate osjećaj da pred vama sjedi glazbena zvijezda, već čovjek čiji je životni poziv duboko ukorijenjen u iskrenoj emociji i neiscrpoj ljubavi prema glazbi. Iza njega je više od pola stoljeća bogate karijere. Od dječaka koji je na zagrebačkim ulicama upijao prve taktove Beatlesa, preko zlatnih godina u Novim fosilima, bendu koji je definirao glazbu i pop-kulturu cijele jedne generacije – pa sve do uspješne samostalne karijere. Njegov je opus neizbrisivo upisan u hrvatsku glazbenu baštinu. Jedan je od glazbenika čiji je život teško odvojiti od pjesama koje su obilježile nekoliko desetljeća hrvatske popularne glazbe. Kao član Novih fosila sudjelovao je u stvaranju brojnih najvećih hitova, a paralelno je gradio i vlastiti autorski put. Ipak, među pjesmama koje je uglazbio i izvodio posebno mjesto zauzima *Gospodine generale*, nastala u najtežim danima Domovinskog rata. Danas, nakon više desetljeća uspješne karijere, Zec i dalje radi, snima nove pjesme i nastupa. S posebnom energijom za Hrvatski vojnik govori o glazbi, kolegama, ljudima s kojima je dijelio pozornicu i vremenu u kojem su nastajale pjesme koje su nadživjele svoje autore. Svoj doprinos dao je i u pjesmi koja je obilježila Domovinski rat, pjesmi pod nazivom *Gospodine generale*. Razgovor otvara mnoga vrata prošlosti, budi sjećanja na ljude koji više nisu s nama, ali i svjedoči o nevjerojatoj energiji koja ga i danas gura naprijed. Kroz smijeh, sjetu i promišljanje, Zec nas provodi kroz najvažnija poglavlja svog života.

TEKST
Ivan Šurbek

FOTO
privatna arhiva

GOSPODINE GENERALE: PJESMA KOJA JE NASTALA U DVA DANA

Povod razgovoru pjesme su koje su obilježile Domovinski rat. Priču o svojoj autorskoj karijeri Zec bi, kako sam kaže, započeo pjesmom *Gospodine generale*. Ne slučajno. Upravo je ta pjesma, nastala početkom 1990-ih, postala svojevrstan okidač za njegov samostalni autorski put.

Pjesma je nastala u vrtlogu rata 1991. godine, u trenucima kad je Vukovar gorio, a cijela Hrvatska disala i živjela u nadi i prkosu. Kočiš se danas s ponosom, ali i s dozom sjete prisjeća kako je ta pjesma ugledala svjetlost dana.

Početkom rata Novi fosili morali su prekinuti djelovanje. Koncerti su se otkazivali, putovanja više nisu bila moguća, a svaki je član te grupe pokušavao pronaći način da se izrazi u novim okolnostima. Zec je i prije imao autorske ambicije, ali u Novim fosilima glavni je kompozitorski i stvaralački prostor pripadao Rajku Dujmiću. Tada mu se javio Stevo Cvikić, autor brojnih tekstova Novih fosila, s pjesmom koju je želio pretvoriti u glazbu.

Pjesma *Gospodine generale* nastala je u vrtlogu rata 1991. godine, u trenucima kada je Vukovar gorio, a cijela Hrvatska disala i živjela u nadi i prkosu



Foto: Željko Koprolčec

Zec je tekst pročitao i melodija je, kaže, bila gotova praktički odmah.

Inspiracija je, svjedoči Zec, došla sama od sebe, nošena ratnom zbiljom i skloništima u kojima su se građani skrivali od uzbuna. Pjesma je snimljena i zajedno sa spotom dovršena u svega nekoliko dana. Aranžman je napravio Duško Mandić, a spot je režirao Zoran Nikolić

“U to su vrijeme baš bile najveće uzbune, išli smo u podrum i skrivali se. Jedan dan, baš kad je bila uzbuna, ja sam uzeo u podrumu gitaru i počeo prčkati. Kad dobiješ dobar tekst, on te odmah inspirira. To onda sve skupa ide strahovitom brzinom, iz prve, tu nema kalkuliranja. Tekst te vodi! Aranžman je napravio Duško Mandić, prateće vokale snimili su dečki iz grupe Neki to vole vruće, a Zoran Nikolić bio je redatelj spota. U tjedan dana bili su gotovi i pjesma i spot. “Nakon što je pjesma napisana, stihovi su poslani tadašnjem ravnatelju Hrvatske televizije Miroslavu Liliću, koji je odmah odobrio projekt i poručio da televizija podmiruje sve troškove snimanja pjesme i spota. “Rekao mi je uđi,

snimaj, sve ti je na raspolaganju”. Nakon emitiranja na Hrvatskoj televiziji uslijedila je, prisjeća se Zec, prava lavina reakcija.

Najvažnije mu je, međutim, bilo ono što je pjesma značila ljudima koji su tada bili na bojištima. “Mnogi me i danas zaustavljaju, ljudi koji su sada normalno zreli ljudi, i zahvaljuju. Kažu: ‘Gospodine Zec, puno mi je značila ta pjesma kad smo bili tu i tu. Dala mi je snagu.’ To mi je nekako najveća nagrada za tu pjesmu”, ističe. Zec pjesmu vidi prije svega kao antiratnu pjesmu. Iako je duboko vezana uz Vukovar i vrijeme u kojem je nastala, njezina poruka, smatra, može biti univerzalna.

“To je jedna tipična antiratna pjesma. Evo, to je meni nekako najveća nagrada za tu pjesmu. Mnogi kažu da će ući u antologiju hrvatske glazbe, pogotovo ratnog opusa, ili bolje reći antiratnog, jer ona je u stvari jedna antiratna pjesma koja bi po tekstu mogla egzistirati na bilo kojoj točki kugle zemaljske. U njezinoj srži

PJESME KOJE SU OBILJEŽILE DOMOVINSKI RAT

Pjesme koje su obilježile Domovinski rat imale su važnu i višeslojnu ulogu u hrvatskom društvu. One nisu bile samo glazba nego snažno sredstvo otpora, identiteta i zajedništva. Neke su od njihovih glavnih uloga bile:

Jačanje nacionalnog identiteta i zajedništva

U ratnim okolnostima pjesme su pomagale ljudima da se osjećaju povezano – bez obzira na to jesu li bili na bojištu, u izbjeglištvu ili kod kuće. One su učvršćivale osjećaj pripadnosti narodu i državi koja se stvarala.

Psihološka potpora i moral

Za branitelje i civile glazba je bila oblik ohrabrenja i nade. Pjesme su dizale moral, davale snagu u teškim trenucima i pomagale ljudima da izdrže strah, gubitke i neizvjesnost.

Izraz otpora i domoljublja

Mnoge pjesme jasno su izražavale otpor agresiji i odlučnost u obrani domovine. Glazba je bila nenasilan, ali vrlo snažan način slanja poruke – i unutar zemlje, i prema svijetu.

Čuvanje kolektivnog sjećanja

Te su pjesme danas dio povijesne memorije. One prenose emocije i iskustva rata budućim generacijama, često snažnije nego suhoparni povijesni podaci.

Medijska i simbolička uloga

Emitirane na radiju, televiziji i na koncertima, pjesme su postale simbol vremena i često su bile povezane s humanitarnim akcijama i javnim okupljanjima.

U godini u kojoj obilježavamo 35. obljetnicu Hrvatske vojske želja nam je prisjetiti se pjesama koje su nastajale istodobno s njezinim ustrojavanjem i koje su na svoj način pridobile obrani i jačanju domovine.

nije mržnja ni poziv na osvetu, nego prkos, nada i želja da rat jednom završi“.

VUKOVAR KAO TRAJNO SJEĆANJE

Vukovar je u razgovoru posebna tema. Za Zeca ime tog grada i danas nosi posebnu težinu i zahtijeva poštovanje prema žrtvama i ljudima koji su ondje dali svoje živote. Pjesma je tijekom rata dobila gotovo status budnice. Zec se prisjeća brojnih nastupa na ratištima, ali i trenutaka kad su se glazbenici, u doslovno ratnim uvjetima, morali spašavati od granatiranja. “Jedan od nastupa bio je u Donjoj Kupčini. Na istom su mjestu bili glumci i drugi umjetnici, među njima Kostadinka Velkovska i Božidar Alić. Tijekom programa počelo je snažno granatiranje pa su nas organizatori potrpali u vozila i odmah odvezli prema Zagrebu”, kaže.

Takvih je nastupa bilo mnogo. Zec je tijekom rata sudjelovao i na humanitarnim koncertima, u Croatian music Aidu i različitim projektima kojima su glazbenici pokušavali pomoći ljudima.

“Najjednostavniji način na koji se glazbenik može izraziti je pjesma, kompozicija i izvedba”, ističe. Upravo zato smatra da bi pjesma *Gospodine generale* trebala imati više prostora i pažnje. Ne zbog njega kao autora, nego zbog sjećanja koje nosi. Iako je pjesma bila svojevrsan glas prkosa i otpora agresorima, pratile su je i brojne kontroverze te neopravdane crne liste. “Zna se kojim je generalima upućena – jugoslavenskim generalima, naravno, okupatorima i agresorima. Nažalost, jako puno se spekuliralo oko te pjesme i puno sam puta dolazio na neke crne liste zbog toga, ne znam ni sam zašto. Međutim, pjesma je učinila svoje. Ja sam kao autor iznimno zadovoljan što sam bio kap u moru mnogih kolega koji su pisali u to vrijeme s antiratnom porukom”, poručuje. Za njega je osobito važna završna poruka pjesme – nada



Školovanje je važno, ali ključ je u emociji, u toj specifičnoj suzi u glasu koja tjera ljude da ti vjeruju. Ako je imaš, bilo kroz tugu ili radost, obavio si pola posla



da će nakon svega ponovno doći vrijeme normalnog života. Pjesma zato danas, kaže, živi kao uspomena, ali i kao upozorenje da se ono što se dogodilo nikad ne smije zaboraviti.

OD HARMONIKE DO GITARE I PRVOG BENDA

Zecov glazbeni put nije počeo s Novim fosilima. Kao dječak prvo je svirao harmoniku, no s pojavom Beatlesa sve se promijenilo.

“To je priča koju sam već mnogo puta ispričao, ali drugačije i ne mogu. Zna se, kad su se pojavili Beatlesi, bio je to jedan poseban virus za mlade ljude koji traže svoj identitet, koji tek otkrivaju čime se žele baviti i što žele biti u životu. Pojavom Beatlesa prodaja gitara u svijetu i kod nas strasno je porasla. To je instrument kroz koji si se mogao izraziti. Svi smo ih htjeli oponašati, ja nisam bio iznimka. Doduše, prvo sam počeo svirati harmoniku. Roditelji su mi je kupili jer je to tada bio popularan instrument. Međutim, dolaskom Beatlesa sve se promijenilo”.

Gitara je postala instrument kroz koji se želio izraziti. Prve je akorde počeo svirati sa 17 godina, a prvi javni nastup imao je još u školi. Nastupio je s kolegom u duetu i izveli su pjesmu Adriana Celentana. Pobjedili su na školskom natjecanju, što je bio još jedan poticaj.

U osnovnoj školi bavio sam se atletikom i igrao rukomet. Bio sam brz, posebno na kratkim dionicama. Nakon što sam osvojio prvenstvo Zagreba na 60 metara, netko je rekao da ovaj dečko trči kao zec. Nadimak je ostao

Foto: Željko Kopralčec

U srednjoj školi osnovao je grupu Biseri. Nakon nekoliko singlova i brojnih nastupa, uključujući rad kao prateći instrumentalist poznatim pjevačima, stigao je poziv koji će mu promijeniti karijeru. Taj poziv dogodio se 1976. godine.

DOLAZAK U NOVE FOSILE I STVARANJE KULTNOG BENDA

Kad su ga članovi Novih fosila prvi put pozvali, Zec se, kako kaže, nije odmah oduševio. Grupu je tada doživljavao kao bend koji svira komercijalnu glazbu. Ipak, kada ih je vidio uživo, shvatio je da je riječ o vrhunskim profesionalcima.

U sastavu su tada već bili Slobodan Momčilović Moka, Marinko Colnago, Rajko Dujmić i Đurđica Barlović, a Zec je svojim dolaskom postao dio sastava koji će obilježiti povijest domaće pop-glazbe.

“Godine 1976. došli su dečki iz Novih fosila i pozvali me. Ja sam se u početku nećkao, jer su oni sloveli kao bend koji svira *tešku komercijalu*. Međutim, čim sam vidio da je to grupa vrhunskih profesionalaca i da non-stop rade, predomislio sam se”, kaže.

Posebno ističe Rajka Dujmića i njegov osjećaj za glasove.

“Rajko je prepoznao taj jedan sklad glasova”, ističe. Za Zeca vrhunski vokal nije samo stvar tehničke sposobnosti. Pjevač, kaže, mora imati ono što naziva *suzom* u glasu.

“Školovanje je važno, ali ključ je u emociji, u toj specifičnoj ‘suzi’ u glasu koja tjera ljude da ti vjeruju. Ako je imaš, bilo kroz tugu ili radost, obavio si pola posla”, dodaje.

Upravo je ta kombinacija glasova, autorskog talenta i profesionalnosti Novih fosila stvorila prepoznatljiv zvuk.

Prvi singl *Sanjaj me* odmah je izazvao snažnu reakciju publike. Zec se prisjeća da je urednica Radio Zagreba pjesmu u jednoj emisiji pustila čak šest puta. Uslijedio je prvi album i serija velikih pjesama.

ZLATNO VRIJEME NOVIH FOSILA

Zec o Rajku Dujmiću govori s velikim poštovanjem. Dujmić je, smatra, bio iznimno talentiran skladatelj koji je znao iz svojih izvođača izvući ono najbolje.

“On je znao nama objasniti što želi. To je važno”, ističe.

Novi fosili bili su pritom iznimno profesionalna ekipa. Imali su vlastiti prijevoz, menadžera unutar grupe i jasna pravila rada. Moka je bio autoritet, vodio poslovni dio, dogovarao nastupe i držao grupu na okupu. Rajko je stvarao glazbu i nizao hitove, a ostali članovi stvarali su sjajnu koheziju unutar grupe.

Bend je nastupao diljem tadašnje države, ali i u inozemstvu, od Njemačke i Kanade do Australije i

PJESME KOJE SU OBILJEŽILE DOMOVINSKI RAT



Foto: Željko Kopričec

Sovjetskog Saveza. Zec to razdoblje danas promatra kao jedno veliko iskustvo u kojem su nastale brojne anegdote, ali trebalo bi puno više od jednog članka za ispisati ih. "Vrijeme mog rada s Novim fosilima – to je sve jedna velika anegdota, od prvog do zadnjeg dana", kaže.

ĐURĐICA BARLOVIĆ: ANTIZVIJEZDA VELIKOG GLASA

Posebno mjesto u njegovim uspomenama zauzima Đurđica Barlović.

Zec je opisuje kao vrhunsku pjevačicu i interpretatoricu, ali i kao osobu koja nikada nije živjela tipičan život estradne zvijezde. Više su joj značili obitelj i svakodnevni život nego karijera.

Nakon njezina odlaska iz grupe uslijedila je velika dilema – nastaviti ili ne. Na kraju je došla Sanja Doležal, tada mlada i još nedovoljno poznata pjevačica, koju su članovi benda postupno vodili kroz proces stvaranja prepoznatljivosti. Zec i Sanja kao jedini živući članovi benda danas ponovno nastupaju zajedno pod imenom Sanja, Zec i bend, izvodeći najveće hitove Novih fosila.

ZA ONA DOBRA STARA VREMENA I ZAGREBAČKI IDENTITET

Zec je glavni vokal na originalnoj snimci legendarne pjesme *Za ona dobra stara vremena*, pjesme koja je postala jed-

na od najprepoznatljivijih i kulturnih pjesama hrvatske popularne glazbe.

Kao član zagrebačkog benda posebno ističe zagrebački identitet Novih fosila. Zanimljivo je da je Đurđica Barlović, iako rođena u Splitu, prihvatila zagrebački govor i "kaj".

"Đurđica je u Zagreb došla iz Splita, jer je ona rodom iz Splita, ali uredno je u Zagrebu govorila 'kaj'! i to uvjerljivije nego mnogi Zagrepčani", kroz smijeh će Zec. U to vrijeme nastale su i još neke velike pjesme poput pjesme *Košulja plava* koja je danas jedan od simbola zagrebačkog Dinama. No Zec naglašava da *Košulja plava* nije nastala kao pjesma o nogometnom klubu. "To je jedna lijepa ljubavna priča. Plava košulja bila je simbol ljubavi i povezanosti s osobom koja nije blizu. Kasnije je publika pjesmu povezala s Dinamom i time joj dala novi život", kaže.

SOLO KARIJERA, SURADNJA S OLIVEROM DRAGOJEVIĆEM

Među vlastitim pjesmama posebno mjesto zauzima *Pjevam i živim*, pjesma kojoj je Zec napisao glazbu i stihove, a u kojoj je pjevao Oliver Dragojević.

Suradnja mu je bila velika čast, ali i prilika da izbliza vidi koliko je Oliver zapravo bio širok i svestran glazbenik, ali i velik čovjek.

“Kroz suradnju u toj jednoj pjesmi s Oliverom shvatio sam tko je on, koja je on veličina glazbena.” Oliver je, prisjeća se, odmah prihvatio pjesmu. Snimanje je bilo profesionalno i neposredno. Zec danas tu suradnju pamti kao jednu od važnih točaka svoje karijere.

Posebno ističe Oliverovo glazbeno znanje – od *jazza, soula, R&B* do *rocka* – kao i činjenicu da je bio multi-instrumentalist.

STANI MORE I PJESME KOJE ČEKAJU NOVI ŽIVOT

Zec vjeruje da vrijednost pjesme najbolje potvrđuju novi izvođači koji je žele obraditi.

“Pjesma koja ima najviše remakeova, najviše izvedbi i covera, to je najvrednija pjesma”, ističe.

Jedna od njegovih pjesama kojoj bi posebno želio čuti novu inačicu je pjesma *Stani more*. Godinama priželjkuje da je snimi neka od klapa, no zasad se to nije dogodilo. Vjeruje da pjesme imaju svoj život i da neke stvari jednostavno trebaju pričekati pravi trenutak.

NADIMAK KOJI JE POSTAO IME

Vladimira Kočiša kroz cijelu karijeru prati nadimak Zec po kojem ga mnogi poznaju. Kaže da mu to nimalo ne smeta i da je zapravo lijepo imati nadimak. Ispričao nam je kako je nastao ovaj simpatični nadimak. “U osnovnoj školi bavio sam se atletikom i igrao rukomet. Bio sam brz, posebno na kratkim dionicama. Nakon što sam osvojio prvenstvo Zagreba na 60 metara, netko je rekao da ovaj dečko trči kao zec. Nadimak je ostao. Danas mislim da je dobro imati nadimak jer te ljudi lakše pamte. A publika ga je upravo tako i prihvatila”, dodaje.

ZAKLJUČAK, PORUKA MLADIMA I PLANOVI U BUDUĆNOSTI

Unatoč dugoj karijeri, Zec i dalje nastupa, motiviran je i prema glazbi osjeća istu onu ljubav kao i kad je prvi put primio gitaru u ruke.

Pjesma koja ima najviše remakeova, najviše izvedbi i covera – to je najvrednija pjesma

I dalje nastupa sa Sanjom Doležal, surađuje s drugim izvođačima i snima nove pjesme. Sa svojom diskografskom kućom ima dogovor prema kojem godišnje objavljuje nove pjesme, a zadnje vrijeme surađuje s legendarnim Miroslavom Rusom. Planovi uključuju nove koncerte, zajedničke nastupe Sanje i Zeca, ali i projekt u kojem povremeno nastupaju zajedno s grupom Srebrna krila.

“Još uvijek sam aktivan i to je najvažnije. I uživam u tome”, dodaje. Na kraju razgovora Zec govori i o mladim glazbenicima. Ne nudi recept za slavu i uspjeh nego upozorava na ono što često dolazi nakon prvog uspjeha. Hit, smatra, nije dovoljan. Potrebno je iskustvo, rad i realna procjena vlastitih mogućnosti. “Mnogi uzlete nakon jednog hita, mislim, a fali mu još utakmica u nogama”. Za uspjeh, kaže, treba imati i sreće – “biti u pravom trenutku na pravom mjestu. Ali sreća sama nije dovoljna”.

A onda dolazi ono što je, čini se, njegova životna filozofija: “Ako nešto stvarno voliš i spreman si to raditi iskreno, postoji šansa da će sve ostalo doći na svoje mjesto”, kaže.

“Glazba je jedna slatka, velika ljubav i ako je znaš iskreno doživljavati, može biti velika sreća”, dodaje. Zec danas, nakon svega, upravo tako i govori o glazbi. Ne kao o poslu koji treba završiti kad prođu godine, nego kao o ljubavi koja traje dok god postoji želja za stvaranjem. “Kad ostaviš neki dobar trag u životu, onda radiš dokle možeš, dok si živ”.

A trag koji je Vladimir Kočiš Zec ostavio u hrvatskoj glazbi odavno je veći od jedne pjesme, jednog benda ili jedne generacije. On se nalazi u glasovima Novih fosila, u vlastitim autorskim pjesmama, u *Gospodine generale*, u *Pjevam i živim*, u koncertima koje i danas održava, i prije svega u publici koja te pjesme još uvijek prepoznaje i pjeva.

Kad ostaviš neki dobar trag u životu, onda radiš dokle možeš, dok si živ



www.hrvatski-vojn timer.hr

Pratite nas i na društvenim mrežama

[facebook](#) [X](#) [YouTube](#) [LinkedIn](#) [Instagram](#)

Sve što vas zanima pišajte nas:
hrvojn timer@moj.hr

Foto: Tomislav Brandt

